

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/I/2023/36122163742712580

Daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v SR
Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v SR
Diplomová práca

Študijný program: Financie a dane

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Mgr. Jana Kubicová, PhD. MBA

Bratislava 2023

Bc. Tímea Tóthová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

21. apríla 2023

.....

Bc. Tímea Tóthová

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej záverečnej práce doc. Ing. Mgr. Jane Kubicovej, PhD., MBA. za jej odborné rady, usmernenia, ktoré mi pomohli pri vypracovaní zadania záverečnej práce. Pod'akovanie patrí aj mojej rodine za trpezlivosť a podporu.

ABSTAKT

TÓTHOVÁ, Tímea: *Daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v SR.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií. – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Mgr. Jana Kubicová, PhD., MBA. – Bratislava: NHF EU, 2023, 65 str.

Záverečná práca je vypracovaná na tému daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v SR. Cieľom záverečnej práce bolo preskúmať a zhodnotiť daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v podmienkach Slovenskej republiky a na základe výsledkov formulovať návrhy zamerané na zlepšenie tejto oblasti. Jednotlivé časti záverečnej práce boli zamerané na zadefinovanie základných pojmov, stručnej charakteristike súčasného systému. Brali sme do úvahy fakt, že na Slovensku mnohí živnostníci neplatia žiadne dane, mnohí platia len minimálne odvody. Okrem toho sme zohľadnili úpravu nezdanielných zložiek základu dane, pozornosť sme venovali daňovým bonusom, sociálnym a zdravotným odvodom, ktoré vedú výrazným spôsobom ovplyvniť výslednú daňovú povinnosť. V praktickej časti hľadáme odpoveď na otázku, čo motivuje živnostníkov, aby si nepriznali svoje príjmy. Snažili sme sa zistiť, kedy sa oplatí byť živnostníkom, aké výhody a nevýhody má z daňového hľadiska, ak fyzické osoby pracujú ako zamestnanci, alebo na živnosť. Porovnávame daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca a živnostníka v závislosti od príjmu. Výsledkom riešenia danej problematiky je, že daňovo-odvodové zaťaženie práce je vysoké kvôli odvodom.

Kľúčové slová:

daňové zaťaženie, fyzické osoby, základ dane, úpravy základu dane, nezdanielné časti základu dane, daňový bonus, efektívna daňová sadzba, daňový klin, zamestnanec, živnostník, paušálne výdavky

ABSTRACT

TÓTHOVÁ, Tímea: *Tax burden of natural persons on income tax in the Slovak republic*. University of Economics in Bratislava, Faculty of national economy, Department of finance. – doc. Ing. Mgr. Jana Kubicová, Phd. MBA. – Bratislava, NHF EU, 2023, 65 s.

The final thesis is elaborated on the topic of tax burden of natural persons income tax in the Slovak Republic. The aim of the final thesis was to examine and evaluate the tax burden of personal income tax in the conditions of the Slovak Republic and on the basis of the results to formulate proposals aimed at improving this area. The individual parts of the thesis were focused on defining the basic concepts, brief characteristics of the current system. We took into account the fact that in Slovakia many sole traders do not pay any taxes, many pay only minimal levies. In addition, we took into account the adjustment of non-taxable components of the tax base, we paid attention to tax bonuses, social and health levies, which can significantly affect the resulting tax liability. In the practical part, we seek an answer to the question of what motivates sole traders not to declare their income. We have tried to find out when it pays to be a sole trader, what are the advantages and disadvantages from a tax point of view if individuals work as employees or on a sole trader basis. We compare the tax burden of an employee and a sole trader depending on their income. The result of addressing the issue is that the tax burden of labour is high because of the levies.

Keywords:

tax burden, natural persons, tax base, tax base adjustments, non-taxable parts of the tax base, tax bonus, effective tax rate, tax wedge, employee, sole trader, flat-rate expenditure

OBSAH

Úvod	9
1. Všeobecné aspekty zdanenia daňou z príjmov	10
1.1. Posudzovanie príjmov, definícia základu dane	10
1.2. Vývoj daňového zaťaženia FO v SR	11
1.3. Daňové zvýhodnenia	12
1.3.1. NČZD na daňovníka	13
1.3.2. NČZD na manželku/manžela	14
1.3.3. NČZD na doplnkové dôchodkové sporenie	15
1.3.4. Daňový bonus na dieťa	15
1.3.5. Daňový bonus na zaplatené úroky	21
1.3.6. Daňová strata	22
1.4. Efektívna daňová sadzba	23
1.5. Porovnanie zamestnanca a živnostníka	24
1.5.1. Zamestnanec	24
1.5.2. Výhody a nevýhody zamestnanca zo všeobecného hľadiska	24
1.5.3. Výhody a nevýhody zamestnanca z daňového hľadiska	26
1.5.4. Živnostník	28
1.5.5. Výhody a nevýhody živnostníka zo všeobecného hľadiska	30
1.5.6. Výhody a nevýhody živnostníka z daňového hľadiska	31
1.5.7. Živnosť popri zamestnaní	34
2. Cieľ práce	36
3. Metodika práce a metódy skúmania	38
4. Analýza daňovo-odvodového zaťaženia práce v SR	39
4.1. Daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca vykonávajúci prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru	39
4.2. Daňovo-odvodové zaťaženie živnostníka	41
4.3. Daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca	50
4.4. Kombinácia príjmov	55
4.4.1. Kombinácia viacerých činností zamestnanca	55
4.4.2. Kombinácia príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti	56
Záver	58
Diskusia	59
Zoznam použitej literúry	63

Zoznam skratiek

ZDP	Zákon č. 595/2003 Z.z. o daní z príjmov v znení neskorších predpisov
SZČ	samostatne zárobková činnosť
SZČO	samostatne zárobkovo činná osoba
FO	fyzická osoba
SR	Slovenská republika
ZD	základ dane
PO	právnická osoba
NČZD	nezdaniteľná časť základu dane
DDS	doplňkové dôchodkové sporenie
SP	sociálne poistenie
ZP	zdravotné poistenie
zam.-c.	zamestnanec
zam.-l.	zamestnávateľ

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľky:

1. Výpočet čistej mzdy zamestnanca	26
2. Výpočet čistej mzdy zamestnanca a živnostníka na rok 2022	33
3. Odvody z dohody o vykonaní práce	39
4. Výpočet čistej mzdy dohodára a daňový klin	40
5. Minimálne odvody na rok 2022	42
6. Sumarizačná tabuľka	47
7. Daňový klin zamestnanca v SR	52
8. Výpočet poistného zamestnávateľa pri príjmu 2 000 EUR	54
9. Výpočet poistného zamestnanca pri príjmu 2 000 EUR	54
10. Výpočet daňovo-odvodového zaťaženia práce pri kombinácii viacerých činností zamestnanca	55
11. Daňový klin pri kombinácii príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti v SR	56
12. Daňový klin v SR podľa návrhu Igora Matoviča	59
13. Porovnávanie daňovo-odvodového zaťaženia práce po znížení odvodov	60

Grafy:

1. Vzťah medzi príjmami a odvodmi do Sociálnej poisťovne	49
2. Vzťah medzi príjmami a preddavkami do zdravotnej poisťovne	50

Úvod

Daňové zaťaženie fyzických osôb je pre mnohých ľudí zložitou a mätúcou témou. Jednou z najdôležitejších daní, ktorú fyzické osoby v Slovenskej republike platia, je daň z príjmov. Táto daň sa viaže na všetky druhy príjmov, ktoré fyzické osoby dosahujú, preto je dôležité poznať všetky zákonné povinnosti v tejto oblasti a využiť všetky dostupné možnosti na optimalizáciu daňového zaťaženia. Dôležité je poznať výšku dane a odvodov, ako aj výhody a nevýhody rôznych foriem zamestnania a podnikania. V tejto práci sa pokúsime poskytnúť ucelený pohľad na problematiku daňovo-odvodového zaťaženia fyzických osôb v SR. Aby teda štát zabezpečil dostatočné príjmy do rozpočtu a zároveň nelimitoval podnikateľskú činnosť daňových subjektov, musí stanoviť optimálnu výšku daňovej zaťaženia. Preto hlavným cieľom mojej záverečnej práce je preskúmať a zhodnotiť súčasný daňový systém.

V prvej kapitole tejto práce sa zameriavame na definovanie základných pojmov v súvislosti s daňou z príjmov fyzických osôb. Vysvetľujeme, čo sa rozumie pod pojmami príjem, daňové zvýhodnenie, nezdaniteľná časť základu dane a daňový bonus. V druhej a tretej kapitole popisujeme ciele a metodológiu našej práce, ktoré sme použili pri jej vypracovaní. V poslednej, štvrtej kapitole, sa zaoberáme porovnaním daňovo-odvodového zaťaženia fyzických osôb: zamestnanca pracujúci na dohodu o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (ďalej len dohodár), zamestnanca pracujúci na pracovnú zmluvu (ďalej len zamestnanec) a živnostníka.

1. Všeobecné aspekty zdanenia daňou z príjmov

1.1. Posudzovanie príjmov, definícia základu dane

„Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov definuje príjem ako peňažné aj nepeňažné plnenie dosiahnuté aj zámenou, ocenené cenami bežne používanými v mieste a v čase plnenia alebo spotreby, a to podľa druhu, kvality, prípadne miery opotrebenia predmetného plnenia, ak tento zákon neustanovuje inak. Za nepeňažné plnenie fyzickej osoby, ktorá účtuje v sústave jednoduchého účtovníctva alebo vedie evidenciu podľa § 6 ods. 10 alebo 11, sa považuje aj prijatie zmenky ako platobného prostriedku, ktorou dlžník uhradil pohľadávku veriteľovi, ktorý je fyzickou osobou. Peňažné a nepeňažné príjmy sú na daňové účely rovnocenné.

Poznáme príjmy, ktoré nie sú predmetom dane (napríklad úvery a pôžičky, príjem získaný dedením alebo darovaním, náhrady cestovných výdavkov, náhrada za používanie vlastného náradia atď.), potom príjmy, ktoré sú predmetom dane a sú oslobodené (napríklad hodnota stravovania poskytovaná zamestnávateľom, príjem z predaja nehnuteľnosti po uplynutí 5 rokov od ich nadobodnutia a ďalšie) a príjmy, ktoré sú predmetom dane a zdaňujú sa buď v spoločnom základe dane (§ 4 ZDP) alebo v osobitnom základe dane. Zdaniteľné príjmy rozdeľujeme do skupín:

- príjmy zo závislej činnosti (§5),
- príjmy z podnikania (§ 6 ods. 1), z inej SZČ (§ 6 ods. 2), z prenájmu (§ 6 ods. 3) a z použitia diela a umeleckého výkonu (§ 6 ods. 4),
- príjmy z kapitálového majetku (§ 7),
- ostatné príjmy (§ 8).“¹

Základ dane z príjmov fyzickej osoby tvorí súčet čiastkových základov dane podľa jednotlivých druhov príjmov, t.j. príjmov zo závislej činnosti, príjmov z podnikania, z inej samostatnej zárobkovej činnosti a z prenájmu, príjmov z kapitálového majetku a z ostatných príjmov. Základ dane je možné znížiť o nezdaniiteľnú časť základu dane. Základná nezdaniiteľná časť základu dane, t.j. nezdaniiteľná časť základu dane na daňovníka sa môže aplikovať už v priebehu roka, a to pri zdaňovaní príjmov zo závislej činnosti vo výške jej 1/12 (majú na to nárok len zamestnanci).

¹ Zákon č. 595/2003 Z.z.o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

1.2. Vývoj daňového zaťaženia FO v SR

ZD z príjmov FO: 2011-2015

V období od roku 2011 až do roku 2015 sa celkový základ dane podľa § 4 vyčísloval ako súčet základu dane z aktívnych príjmov a základu dane z pasívnych príjmov, to znamená, že len od roku 2011 sa začali príjmy rozdeľovať na aktívne a pasívne, a iba z aktívnych príjmov, resp. z vyčísleného čiastkového základu dane z aktívnych príjmov, bolo možné odpočítat nezdaniteľné časti základu dane. Do konca roku 2010 bolo jedno, aký čiastkový základ dane fyzická osoba vykázala, mala právo na nezdaniteľné časti základu dane, ak spĺnila podmienky. V roku 2011 a 2012 sa ešte uplatňovala pri výpočte ročnej dane lineárna sadzba dane vo výške 19%, od roku 2013 bolo zavedené progresívne zdanenie, čiže sadzba dane 19%, resp. 25%, ktorá sa uplatňovala podľa výšky dosiahnutého základu dane.

ZD z príjmov FO: 2016 – 2019

V období od roku 2016 až do roku 2019 stále platila tá filozofia, čo aj v predchádzajúcom období do roku 2015, že základ dane podľa § 4 sa vypočítala ako súčet základu dane z aktívnych príjmov a základu dane z pasívnych príjmov. Jediné vlastne, čo sa zmenilo v tomto období je, že príjmy podľa § 7, čiže príjmy z kapitálového majetku, už sa nezdaňujú v rámci tohto spoločného základu dane, ale začali sa zdaňovať od roku 2016 v osobitnom základe dane lineárnou sadzbou dane. Ďalšou zmenou od roku 2017 v nadväznosti na zdaňovanie dividend bola, že aj dividendy, ktoré sú vyplatené fyzickej osobe, sa od roku 2017 zdaňujú v osobitnom základe dane lineárnou sadzbou (do roku 2016 dividendy neboli predmetom dane).

ZD z príjmov FO: od 2020

Od roku 2020 došlo k zmene vyčíslenia toho spoločného základu dane podľa § 4 u fyzických osobách, kde v podstate došlo k tej základnej zmene, že vyčísľujeme samostatne dve zložky toho základu dane. Samostatne vyčísľujeme základ dane podľa § 4 ods. 1 písm. a), tento základ dane sa bude zdaňovať od roku 2020 progresívnou sadzbou dane 19%, resp. 25%, a samostatne sa zisťuje základ dane podľa § 4 ods. 1 písm. b) (do tohto základu dane vychádza čisto len čiastkový základ dane podľa § 6 ods. 1 a 2). Filozofia zmeny je v tom, že nezdaniteľné časti základu dane sa odpočítavajú od základu dane z aktívnych príjmov, ale prednostne sa od roku 2020 všetky nezdaniteľné časti základu dane odpočítavajú od vyčísleného čiastkového základu dane podľa § 5 a v prípade, že FO za zdaňovacie obdobie nemá čiastkový základ dane

zo závislej činnosti, tak v druhom kroku si môže odpočítat' nezdaniiteľné časti základu dane (na ktoré má nárok) od čiastkového základu dane z príjmov z podnikania alebo z inej SZČ. Tento druhý základ dane, kde je čiastkový základ dane z podnikania a z inej SZČ, sa od roku 2020 bude zdaňovať buď lineárnou sadzbou dane 15%, ak sú splnené podmienky na uplatnenie lineárnej sadzby dane, čiže ak príjmy z podnikania a z inej SZČ (tým myslíme hrubé zdaniiteľné príjmy) za rok 2022 nepresiahnu 49 790 €, tak potom fyzická osoba vyčíslený čiastkový základ dane z podnikania a z inej SZČ po odpočítaní nezdaniiteľných častí, má právo zdanit' lineárnou sadzbou dane. V prípade, že brutto príjmy z podnikania a z inej SZČ za rok 2022 presiahnu limit 49 790 €, tak aj tento vyčíslený základ dane podľa § 4 ods. 1 písm. b) sa takisto bude zdaňovať progresívnou sadzbou dane 19% alebo 25%. V závislosti od výšky základu dane uplatníme buď 19 %-nú sadzbu dane (do výšky 176,8 násobku životného minima), alebo po prekročení limitu 25 %-nú sadzbu dane.

1.3. Daňové zvýhodnenia

Od roku 2011 rozlišujeme aktívne a pasívne príjmy, z aktívnych príjmov vyčísľujeme aktívne základy dane zo závislej činnosti, z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti a len z týchto aktívnych čiastkových základov dane fyzické osoby môžu odpočítavať nezdaniiteľné časti základu dane. Od roku 2020 stále platí pravidlo, že nezdaniiteľné časti základu dane sa odpočítavajú len z vyčíslených čiastkových základov dane z aktívnych príjmov, ale hlavná zmena od roku 2020 nastala v tom, že prednostne sa všetky nezdaniiteľné časti odpočítavajú z vyčísleného čiastkového základu dane zo závislej činnosti a iba keď sa nemôžu odpočítat' alebo čiastkový základ dane zo závislej činnosti nie je dostatočne vysoký, tak len v tom prípade sa nezdaniiteľné časti odpočítavajú z čiastkového základu dane z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti.

V predchádzajúcich zdaňovacích obdobiach sme mali rôznorodé nezdaniiteľné časti základu dane (ďalej len NČZD), v roku 2020 sme mali štyri: na daňovníka, na manželku (manžela), na doplnkové dôchodkové sporenie a na kúpeľnú starostlivosť, neskôr od 1.1.2021 bola nezdaniiteľná časť základu dane na kúpeľnú starostlivosť zrušená.

1.3.1. NČZD na daňovníka

Nárok na NČZD na daňovníka má každá fyzická osoba, je to jedno, či je to daňový rezident, alebo daňový nerezident (nie je tam žiadna ďalšia obmedzujúca podmienka ohľadom nerezidentov). NČZD na daňovníka si môže fyzická osoba uplatňovať aj počas roka, ale na to majú možnosť len zamestnanci, ak podpíšu u zamestnávateľa vyhlásenie na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka, keď toto vyhlásenie nepodpíšu, svoj nárok nestratia, len si ju doplatňujú cez ročné zúčtovanie (alebo cez podané daňové priznanie).

NČZD na daňovníka sa odvíja od násobku platného životného minima na daňové účely, teda od životného minima, ktoré platilo k 1.1. daného zdaňovacieho obdobia. Presná suma životného minima sa každoročne stanovuje k 1.7. na základe indexu rastu životných nákladov spoločností. „Suma nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka predstavuje 21-násobok sumy životného minima platného k 1. januáru príslušného zdaňovacieho obdobia (pre rok 2022 je suma 4 579,26 €, pre rok 2023 je 4 922,82 €). Túto sumu si môže daňovník uplatniť v roku 2022, ak jeho základ dane vykázaný za rok 2022 je rovný alebo je nižší ako 92,8-násobok sumy životného minima (teda 20 235,97 €). Ak je základ dane daňovníka vyšší ako 92,8-násobok sumy životného minima, nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka sa určí ako rozdiel medzi sumami vypočítanými ako 44,2-násobok platného životného minima a jednej štvrtiny základu dane daňovníka.

Dôchodcovia (poberatelia starobného, predčasného, výsluhového dôchodku) tiež majú nárok na túto nezdaniteľnú časť základu dane, ak daňovník nie je poberateľom dôchodku k 1.1.2022. Ak daňovník je poberateľom dôchodku už k 1.1.2022, má nárok na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka v roku 2022 iba v prípade, ak ročná suma vyplateného dôchodku v roku 2022 v úhrne nepresiahne sumu nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka predstavuje v tomto prípade rozdiel medzi sumou 4 579,26 eura a vyplatenou sumou dôchodku.“²

² <https://podpora.financnasprava.sk/355898-Nezdaniteľná-časť-základu-dane-na-daňovníka-v-roku-2022>

1.3.2. NČZD na manželku/manžela

„Nezdaniteľnú časť základu dane na manželku (manžela) si môže daňovník uplatniť iba v prípade, ak manželka (manžel) žije s daňovníkom v spoločnej domácnosti a spĺňa podmienku podľa zákona (podmienky sú vysvetlené nižšie). V rokoch 2009-2010 sa nezdaniteľná suma zvýšila na 22,5-násobok životného minima. Od roku 2011 sme sa vrátili k štandardnej hranici a je to stále 19,2-násobok životného minima. Ak základ dane sa rovná alebo je nižší ako 176,8-násobok platného životného minima, tak NČZD na manželku (manžela) vypočítame ako rozdiel medzi sumou 19,2-násobok životného minima a vlastným príjmom manželky (manžela). Ak je základ dane daňovníka v zdaňovacom období vyšší ako 176,8-násobok životného minima, NČZD je rozdiel medzi sumou 63,4-násobok platného životného minima a jednej štvrtiny základu dane daňovníka zníženej o vlastný príjem manželky (manžela).“³

Na rozdiel od NČZD na daňovníka, kde si môže nezdaniteľnú sumu uplatniť každý, ak má základ dane z aktívnych príjmov za dané zdaňovacie obdobie v stanovenej výške, v prípade NČZD na manželku daňový rezident si môže uplatniť túto výhodu bez obmedzenia, ale v prípade daňového nerezidenta, ktorý podáva priznanie v SR, si môže NČZD na manželku uplatniť, ak je splnená ešte navyše jedna podmienka a to tá, že úhrn jeho hrubých zdaniteľných príjmov zo zdrojov SR tvorí najmenej 90% z jeho celosvetových príjmov. NČZD na manželku je možné uplatniť len raz ročne, ale aby si daňovník ročnú nezdaniteľnú sumu na manželku mohol uplatniť, musia byť splnené zákonom stanovené podmienky k 1. dňu každého kalendárneho mesiaca počas celého zdaňovacieho obdobia. V prípade, že podmienky sú splnené len časť roka, počíta sa s pomernou časťou podľa počtu kalendárnych mesiacov.

„Nezdaniteľnú časť základu dane na manžela (manželku) si môže daňovník uplatniť iba v prípade, ak manžel (manželka) žije s daňovníkom v spoločnej domácnosti a spĺňa aspoň jednu z týchto podmienok:

- staral/a sa o vyživované maloleté dieťa žijúce s daňovníkom v domácnosti (za vyživované dieťa sa považuje dieťa do dovŕšenia 3, resp. 6 rokov života podľa § 3 ods.

³ <https://podpora.financnasprava.sk/424715-Nezdaniteľná-časť-základu-dane-na-manželku-manžela-za-rok-2023>

2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov)

- v príslušnom zdaňovacom období poberal/a peňažný príspevok na opatrovanie podľa zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- bol/a zaradená do evidencie uchádzačov o zamestnanie
- považuje sa za občana so zdravotným postihnutím
- považuje sa za občana s ťažkým zdravotným postihnutím. “⁴

1.3.3. NČZD na doplnkové dôchodkové sporenie

Daňovník si môže uplatniť túto NČZD iba na zmluvu, ktorá fyzická osoba uzatvorila s doplnkovou dôchodkovou správcovskou spoločnosťou od 1.1.2014. V prípade, že daňovník má staršiu zmluvu, nezdaniiteľná časť základu dane na DDS sa môže uplatniť len vtedy, ak bola stará zmluva pretransformovaná na tzv. novú zmluvu. Transformácia sa rieši tým, že k starým zmluvám sa podpisuje dodatok, ktorým sa zruší dávkový plán. Túto nezdaniiteľnú sumu si môže rezident bez akýchkoľvek iných podmienok uplatniť a daňový nerezident (ak podáva priznanie v Slovenskej republike), len v tom prípade, ak je podmieňujúca podmienka ohľadne príjmu splnená (jeho príjmy zo Slovenskej republiky tvoria najmenej 90% z jeho celosvetových príjmov). Príspevky daňovníka na doplnkové dôchodkové sporenie je možné odpočítať v úhrne najviac do výšky 180 eur za rok.⁵

1.3.4. Daňový bonus na dieťa

Daňový bonus, na rozdiel od nezdaniiteľných častí, nám neznižuje základ dane z aktívnych príjmov, ale nám znižuje už vypočítanú ročnú daň, ak sú splnené podmienky na uplatnenie daňového bonusu. Inštitút daňového bonusu je v našej legislatíve zavedený len od 1.1.2004, dovtedy sme uplatňovali namiesto daňového bonusu NČZD na vyživované dieťa,

⁴ <https://podpora.financnasprava.sk/062290-Nezdaniiteľná-časť-základu-dane-na-manželku-manžela-za-rok-2022>

⁵ <https://podpora.financnasprava.sk/609555-Zníženie-základu-dane-o-príspevky-na-doplnkové-dôchodkové-sporenie-III-pilier>

podľa určitých pravidiel. Do konca roku 2014 pri výpočte daňového bonusu bolo zákonom dané, že výška daňového bonusu sa zmení aj počas zdaňovacieho obdobia v závislosti od valorizácie životného minima k dátumu 1.7.. Ak sa k 1.7. valorizovalo životné minimum na základe indexu rastu životných nákladov, prepočítala sa aj výška daňového bonusu. Od roku 2015 došlo k zmene výpočtu výšky mesačného daňového bonusu, čiže stále je to naviazané na valorizáciu a zmenu životného minima, ale ak sa životné minimum zvýšilo k 1. júlu, tak sa prepočítala suma daňového bonusu až od 1. januára nasledujúceho zdaňovacieho obdobia a tá suma daňového bonusu platila počas celého zdaňovacieho obdobia.⁶

Od apríla 2019 boli zavedené dve vekové skupiny, deti do 6 rokov veku a nad 6 rokov veku. Dovtedy výška daňového bonusu nezávisela od veku dieťaťa, platila tá istá výška bonusu bez ohľadu na vek dieťaťa. Pri deťoch nad 6 rokov veku sa uplatňovala základná sadzba daňového bonusu a pri deťoch pod 6 rokov sa uplatňovala dvojnásobok základnej sadzby.⁷ Od júla 2021 do decembra 2021 už nemáme len dve vekové skupiny, ale tri (do 6 rokov, od 6 do 15 rokov, nad 15 rokov).

Od 1.8.2021 bola zavedená ešte ďalšia podmienka pri uplatňovaní daňového bonusu, ktorá sa týkala len vekovej skupiny od 6 do 15 rokov.⁷ Rodičia si mohli uplatniť od 1.8.2021 daňový bonus na deti od 6 do 15 rokov len v tom prípade, ak si neuplatňovali dotáciu na stravovanie. Čiže rodičia týchto detí sa mohli rozhodnúť, či chcú mať tieto obedy, ktoré boli prezentované v mediach ako „zadarmo“, (oni neboli zadarmo, pretože rodič platil jednu časť, a druhú časť sumy na stravu detí poskytol štát), alebo si chcú uplatniť daňový bonus. Ak by si rodič uplatňoval dotáciu na stravu, tak si za tie mesiace nemohol uplatniť daňový bonus.⁸ V prípade, že išlo o deti zo znevýhodnených rodín, čiže z rodín v hmotnej núdzi, táto horeuvedená podmienka bola zrušená. To znamená, že tieto rodiny mohli poberať dotáciu na stravu a zároveň si mohli uplatniť na deti aj daňový bonus.

V roku 2022 výpočet daňového bonusu sa zmenilo aj počas roka. Na prvý polrok naďalej platí, že máme tri vekové kategórie (do 6 rokov, od 6 do 15 rokov, nad 15 rokov) a zároveň na druhú kategóriu (od 6 do 15 rokov) je len jedna možnosť, buď dotácia na stravu alebo mesačný bonus. Podmienkou na vyplatenie daňového bonusu pre zamestnanca ešte v prvom polroku

⁶ Poradca č.9 III / 2014

⁷ Poradca č. 7-8 I / 2019

⁸ Poradca č. 6-7 I / 2021

2022 stále je, aby mala fyzická osoba zdaniteľné príjmy podľa § 5 od všetkých zamestnávateľov za rok 2022 vo výške najmenej 6-násobku minimálnej mzdy (za rok 2022 je to suma 3 876 €). Ak v ročnom zúčtovaní zamestnanec nedosiahne uvedenú hranicu príjmu, nárok na už priznaný daňový bonus za mesiace, v ktorých dosiahol zdaniteľný príjem najmenej polovice minimálnej mzdy mu zostane. Na to aby si zamestnanec mohol uplatniť daňový bonus mesačne, musí zarobiť najmenej polovicu minimálnej mesačnej mzdy. Ak by takýto zamestnanec po skončení roka nesplnil podmienku ročných hrubých zdaniteľných príjmov, a ak si náhodou počas roka cez vyhlásenie uplatňoval v niektorých mesiacoch mesačnú nezdaniteľnú sumu, lebo v niektorých mesiacoch splnil mesačnú podmienku, tak vyplatenú pomernú časť bonusu počas roka nie je povinný vrátiť.

„Daňový bonus na dieťa za prvý polrok 2022:

- 47,14 € na dieťa vo veku 6 rokov
- 43,60 € na dieťa vo veku od 6 rokov do 15 rokov
- 23,57 € na dieťa vo veku od 15 rokov

Daňový bonus na dieťa za druhý polrok 2022:

- 70 € na dieťa vo veku do 15 rokov
- 40 € na dieťa vo veku od 15 rokov.

Súčasne je daňový bonus najviac:

- 20 % polovice čiastkového základu dane pri 1 dieťati
- 27 % polovice čiastkového základu dane pri 2 deťoch
- 34 % polovice čiastkového základu dane pri 3 deťoch
- 41 % polovice čiastkového základu dane pri 4 deťoch
- 48 % polovice čiastkového základu dane pri 5 deťoch
- 55 % polovice čiastkového základu dane pri 6 a viac deťoch.

Nárok na „nový“ daňový bonus na dieťa vo veku od 6 rokov do 15 rokov je len vtedy, ak sa dieťaťu neposkytuje dotácia na stravovanie podľa § 4 ods. 3 písm. c.) zákona č. 544/2010 Z.z. o dotáciách.

Daňový bonus na dieťa za rok 2023:

- 140 € na dieťa vo veku do 18 rokov

- 50 € na dieťa vo veku od 18 rokov.⁹

Daňový nerezidenti si môžu uplatňovať bonus na deti cez daňové priznanie, ktoré podajú v Slovenskej republike z príjmov zo zdrojov SR, len ak príjmy zo zdrojov SR tvoria najmenej 90% z ich celkových celosvetových príjmov.¹⁰

Časť podmienok na bonus musí splniť rodič alebo oprávnená osoba, ktorá si uplatňuje daňový bonus na dieťa, ostatné podmienky musia byť vo väzbe na dieťa splnené. Dieťa musí žiť s daňovníkom v spoločnej domácnosti. V prípade, že dieťa študuje mimo svojho trvalého pobytu (mimo spoločnej domácnosti), prechodný pobyt dieťaťa nebude mať vplyv na uplatnenie daňového bonusu rodičom. Dieťa, na ktoré sa uplatňuje bonus, nazývame vyživované alebo nezaopatrené. Jednoznačne je uvedené, že dieťa, ktorému vznikol nárok na invalidný dôchodok, nie je nezaopatreným dieťaťom, čiže akonáhle je dieťaťu uznaný invalidný dôchodok, od prvého dňa nasledujúceho mesiaca po priznaní invalidného dôchodku, si rodič nemôže uplatňovať mesačný bonus za uvedený mesiac a musí to oznámiť zamestnávateľovi. Takisto na dieťa, ktoré získalo vysokoškolské vzdelanie II. stupňa a pokračovalo na III. stupni alebo súbežne študovalo aj na inej vysokej škole, rodič nemôže uplatniť daňový bonus, lebo sa štandardná sústavná príprava na povolanie štúdiom skončila. Toto platí aj v tom prípade, kedy dieťa dovŕši 25 rokov, ale ešte študuje na II. stupni, lebo uplatnenie daňového bonusu je ohrozené aj vekovou hranicou.

V zákone o prídavku na dieťa je nezaopatrené dieťa definované ako dieťa vlastné, dieťa osvojené alebo dieťa prevzaté do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, ďalej dieťa druhého z manželov. Nemôže ísť o dieťa druha/družky (musia to byť manželia), ďalej za vyživované dieťa sa považuje aj plnoleté nezaopatrené dieťa, ak do dosiahnutia plnoletosti bolo zverené do starostlivosti pestúnov a takisto podmienkou je, aby po dosiahnutí plnoletosti sa sústavne pripravovalo na povolanie. Keď je dieťa vlastné, osvojené, nezaopatrené, ktoré naďalej študuje, alebo nemôže pre chorobu alebo úraz študovať, sa považuje za vyživované, maximálne do dovŕšenia 25 rokov.

Rodič stredoškolača si môže uplatniť daňový bonus na dieťa aj po skončení strednej školy, najdlhšie do 31. augusta v prípade, že dieťa nepokračuje štúdium na vysokej škole. Ak dieťa

⁹ Jozef Mihál: Legislatívne zmeny vo mzdovej učtárni na rok 2023

¹⁰ Poradca č. 6-7 I / 2021

pokračuje štúdium na vysokej škole, rodič si automaticky uplatňuje bonus na takéto deti aj v rámci školských prázdnin. V prípade, že ide o dieťa, ktoré napríklad zmaturovalo v roku 2018, v danom roku nenastúpilo na vysokú školu, tak si rodič uplatňuje bonus len do augusta 2018. V prípade, že sa dieťa zapísalo na vysokú školu až v roku 2020, rodič si môže uplatniť bonus, už od dňa zápisu, nakoľko sa jednalo o predzápis (v prípade vysokoškolského štúdia sa akademický rok začína až 1. septembra). V tomto prípade si môže rodič na takéto dieťa, ktoré plynulo nepokračovalo v štúdiu, ale išlo na vysokú školu o dva roky neskôr uplatniť daňový bonus až od začatia akademického roku, ak bol predzápis vykonaný; keď nebol, tak sa daňový bonus uplatňuje až od mesiaca v ktorom bol zrealizovaný zápis.

V spoločnej domácnosti si môže daňový bonus uplatniť len jeden daňovník. V prípade, že sa fyzické osoby nevedia dohodnúť, tak Zákon o daní z príjmov stanovuje prednostné poradie, kto má právo si prednostne uplatniť bonus (matka, otec, iná oprávnená osoba). Nárok na daňový bonus je už v mesiaci, v ktorom sa dieťa narodilo alebo v mesiaci, v ktorom sa začína sústavná príprava na povolanie alebo v mesiaci, v ktorom bolo dieťa osvojené, alebo vo všeobecnosti za každý kalendárny mesiac, na začiatku ktorého boli súčasne splnené všetky podmienky na uplatnenie daňového bonusu.

Ak vyživované dieťa, na ktoré si rodič uplatňuje daňový bonus, uzatvorilo manželstvo, tak rodič si môže uplatniť daňový bonus iba po skončení roka. To znamená, že počas roka si na takéto dieťa rodič nemôže uplatňovať mesačné bonusy. Bonus si rodič uplatní až po skončení roka, musia byť však splnené dve podmienky. Prvá podmienka je taká, že dieťa, ktoré uzatvorilo manželstvo musí naďalej žiť s rodičmi v spoločnej domácnosti a druhá podmienka, ktorá musí byť splnená je, že manžel dieťaťa nemôže mať za dané zdaňovacie obdobie, za ktoré si daňový bonus rodičia uplatňovali zdaniteľné príjmy, ktoré presiahnu základnú nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka. V prípade, že brutto príjmy manžela by boli menšie, tak rodičia si môžu uplatniť bonus, ale ak by manžel na dané zdaňovacie obdobie mal zdaniteľné príjmy vyššie ako je nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka, tak v tom prípade rodičia si na takéto dieťa daňový bonus uplatniť nemôžu, ale v tom prípade si manžel bude môcť prednostne uplatňovať na vyživované dieťa, teda v tomto prípade na svoju manželku, ako vyživovanú manželku, cez nezdaniteľnú časť základu dane na manželku.

V Slovenskej republike trvá povinná školská dochádzka 10 rokov, čiže počas vykonávania povinnej školskej dochádzky stačí na uplatnenie daňového bonusu predložiť len rodný list dieťaťa, v prípade, že dieťa ukončilo povinnú školskú dochádzku a pokračuje na štúdium na

strednej alebo vysokej škole, tak sa predkladá potvrdenie o návšteve školy, avšak v podstate od roku 2020, v prípade, že dieťa študuje na Slovensku, sa už nemusí predkladať potvrdenie o návšteve školy. Ďalším dokladom môže byť potvrdenie o prídavku na dieťa, ktoré vystaví Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ak napríklad ide o dieťa, ktoré je dlhodobo choré a na dieťa je vyplácaný prídavok na dieťa, aj to sa berie ako doklad na účely uplatnenia daňového bonusu.

Daňovníci, ktorí poberajú príjmy z podnikania alebo z inej SZČ, si môžu uplatniť bonus, ak ročné zdaniteľné príjmy z podnikania alebo z inej SZČ sú aspoň vo výške 6-násobku minimálnej mzdy. Podnikatelia, aj SZČO, si bonus uplatňujú len ročne. Navyše u podnikateľov je ešte jedna ďalšia podmienka, ktorá u zamestnancov nie je: podnikateľ musí vykázať kladný čiastkový základ dane. Nemôže za to zdaňovacie obdobie podnikateľ vykázať daňovú stratu, lebo vtedy nárok na daňový bonus stráca. V prípade, že ročný bonus je väčší ako ročná daň, ktorú vykáže v daňovom priznaní, o vyplatenie rozdielu musí požiadať priamo cez daňové priznanie.

V prípade ak fyzická osoba súčasne dosahuje príjmy z podnikania, alebo z inej SZČ, a takisto je aj zamestnancom, teda má príjmy zo závislej činnosti, tak tieto hrubé príjmy na účely uplatnenia daňového bonusu sa nespočítavajú. Zvlášť sa posudzuje splnenie podmienok na základe § 5, zvlášť podľa § 6 ods. 1 a § 6 ods. 2. V prípade, že má daňovník okrem príjmov zo závislej činnosti aj iné zdaniteľné aktívne príjmy, môže si douplatňovať neuplatnené bonusy za neuplatnené mesiace (môže tak vykonať iba cez daňové priznanie, ktoré podá), ale tam už musí splniť znova podmienku dostatočnosti zdaniteľného príjmu. V prípade, že nemá iné aktívne príjmy, tak nastane ďalšia možnosť, že neuplatnenú časť bonusu, ktorú si nemohol zamestnanec počas roka uplatniť v určitých mesiacoch, si môže uplatniť ďalšia oprávnená osoba v poradí cez daňové priznanie.

Ročný daňový bonus sa môže uplatniť najviac do výšky ročnej vypočítanej dane za zdaňovacie obdobie a v prípade, že vypočítaná daň za zdaňovacie obdobie by bola nižšia, ako nárok na sumu ročného daňového bonusu, tak fyzická osoba nestráca nárok na rozdiel, len o vyplatenie rozdielu musí požiadať. Nakoľko výsledok nemôže byť záporný, ročný bonus sa môže odpočítat maximálne do výšky ročnej dane.

1.3.5. Daňový bonus na zaplatené úroky

Pri daňovom bonuse na vyživované deti musia fyzické osoby dosahovať aktívne príjmy v požadovanej výške. Keď ich nedosiahnu, tak si daňový bonus na vyživované deti nemôžu uplatniť. Pri daňovom bonuse na zaplatené úroky pri úveroch na bývanie sa nevyžaduje, aby fyzická osoba dosahovala za zdaňovacie obdobie aktívne zdaniteľné príjmy, teda tento daňový bonus si teoreticky môže uplatniť aj daňovník s pasívnymi príjmami, ale za predpokladu, že splní všetky tie podmienky, ktoré sú uvedené pri uplatňovaní tohto typu daňového bonusu. Prvá podmienka je, že fyzická osoba má úver na bývanie, ktorého lehota splatnosti je najmenej 5 rokov, najviac 30 rokov, a je zabezpečený záložným právom (nemôže byť zahraničná nehnuteľnosť). Ďalšou podmienkou je, že musí ísť o úver na bývanie, ktorý poskytuje banka, nie stavebná sporiteľňa, pretože keď máme stavebné sporenie, tak môžeme čerpať tzv. stavebný úver, ale to nie je ten typ úveru, na ktorý si môžeme uplatňovať daňový bonus. Musíme splniť aj účel poskytnutia úveru, teda úver na nadobudnutie nehnuteľnosti, alebo úver na výstavbu, rekonštrukciu. Ďalšie podmienky, ktoré musí spĺňať samotná fyzická osoba, ktorá čerpá úver na bývanie, je podmienka veku. Fyzická osoba, ktorá si tento bonus uplatňuje, ku dňu podania žiadosti o úver na bývanie nemôže mať viac ako 35 rokov. Nasledujúca podmienka, ktorá musí byť pri fyzickej osobe splnená, okrem podmienky veku, je tzv. podmienka požadovaného príjmu, to znamená, že požadovaný príjem u fyzickej osobe za predchádzajúci kalendárny rok (pred rokom, v ktorom sa poskytol úver na bývanie) nesmie presiahnuť určitý limit, teda príjem fyzickej osoby za predchádzajúci kalendárny rok nesmie presiahnuť 12-krát 1,3-násobku priemernej mesačnej mzdy, ktorá platila v národnom hospodárstve v Slovenskej republike. Podmienka príjmu sa posúdi len raz za celé obdobie čerpania úveru, v ďalších rokoch sa neposudzuje.¹¹ Podmienku veku musia spĺňať aj spoludlžníci žiadosti o úver a tiež priemerný mesačný príjem hlavného dlžníka spolu so spoludlžníkmi nesmie presiahnuť súčin počtu osôb krát stanovený limit príjmu. Tento bonus sa uplatňuje len na ročnej báze.

„Výška bonusu je zákonom stanovená vo výške 50% z reálnych zaplatených úrokov za kalendárny rok, maximálne 400 €.“¹² Táto podmienka platí, ak sa úver úročí celý rok.

¹¹ <http://podpora.financnasprava.sk/797363-Podmienky-na-uplatnenie-danoveho-bonusu-na-zaplatene-uroky>

¹² <https://podpora.financnasprava.sk/501237-Výška-daňového-bonusu-na-zaplatené-úroky>

V prípade, že sa úročenie úveru začalo počas roka, tak fyzická osoba si môže uplatniť len pomernú časť tohto bonusu, teda len na tie mesiace, v ktorých úver na bývanie bol úročený. Suma úrokov musí byť vypočítaná z poskytnutého úveru na bývanie najviac zo sumy 50 000 € na jednu tuzemskú nehnuteľnosť. Nárok na daňový bonus si fyzická osoba môže uplatňovať počas piatich bezprostredne po sebe nasledujúcich rokoch, začínajúcim sa mesiacom, v ktorom sa prvýkrát úver úročil. Uplatňuje sa len ročne, či už cez daňové priznanie, ktoré si fyzická osoba podá, alebo v prípade, že mala príjmy len zo závislej činnosti, daňový bonus na zaplatené úroky môže uplatniť požiadaním zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania. Ak vyčíslime ročnú daň za zdaňovacie obdobie, tak prednostne z ročnej dane odpočítavame nárok na ročný daňový bonus na vyživované dieťa a až v druhom kroku z toho, čo zostane, odpočítavame nárok na ročný daňový bonus na zaplatené úroky. Samozrejme stále platí to, že na tú časť daňového bonusu na zaplatené úroky, ktorá presahuje výšku ročnej dane, fyzická osoba nestráca nárok. V tomto prípade daňovník požiada správcu dane o vyplatenie kladného rozdielu medzi daňovým bonusom na zaplatené úroky a vypočítanou daňou cez daňové priznanie. V prípade, že o vyplatenie rozdielu nepožiada, v rámci podaného daňového priznania, správca dane ten bonus nevypláti.

1.3.6. Daňová strata

Pri umorovaní daňovej straty uplatňujeme pravidlá, ktoré platili v roku vzniku straty. Od 1.1.2014 sa zjednotili pravidlá na umorovanie strát z príjmov z podnikania, alebo z inej SZČ, kde v podstate všetky straty od toho roku budú umorované v nasledujúcich zdaňovacích obdobiach vo výške $\frac{1}{4}$ rovnomerne. V zákone bolo uvedené, že „počas najviac štyroch rokov“, a práve slovo „najviac“ robilo problémy v aplikačnej praxi, lebo stále sa myslelo na rovnomerné umorovanie, to znamená každý rok len jednu štvrtinu. Takže, aby to bolo jednoznačné, od roku 2015 slovíčko „najviac“ vypadlo z tohto zákona a zostalo tak, ako bolo platné do roku 2019, čiže straty, ktoré boli vykázané od roku 2014 do 2019 sa umorujú vo výške $\frac{1}{4}$ v nasledujúcich zdaňovacích obdobiach.

Pandemické umorovanie straty ponúkalo určité zvýhodnené opatrenia, konkrétne jedno z nich sa týkalo aj fyzických osôb, ktoré podávali daňové priznanie za rok 2019. Tieto fyzické osoby si mohli umorené neuplatnené straty z predchádzajúcich rokov (od 2015 do 2018) umoriť výhodnejšie, to znamená, že si mohli odpočítať všetky neuplatnené straty, na ktoré mali nárok. V nasledovných zdaňovacích obdobiach zostatok z týchto daňových strát umoria fyzické osoby

štandardným spôsobom.¹³ V roku 2019 pandemické umorovanie straty bolo zadefinované tak, že si fyzické a právnické osoby mohli umoriť všetky neuplatnené straty z rokov 2015 až 2018, najviac však v hodnote 1 000 000 €, ale v nadväznosti na fyzické osoby bolo určené, že straty sa môžu odpočítavať iba ak by fyzická osoba vykázala dostatočne vysoký čiastkový základ dane z príjmov z podnikania alebo z inej SZČ v roku 2019 a zároveň nemohli fyzické osoby v roku 2019 umoriť tie straty, pri ktorých už zaniklo právo na ich umorenie.

V roku 2020 boli zavedené nové pravidlá na umorovanie straty. Od tohto zdaňovacieho obdobia došlo k zrušeniu rovnomerného umorovania straty, čiže straty vykázané naposledy za rok 2019 sa umorovali rovnomerne vo výške 1/4, toto pravidlo ešte stále platí, len straty vykázané od 1.1.2020, čiže prvý krát za rok 2020 sa umorujú podľa nových pravidiel. Tieto straty sa môžu odpočítavať v nasledujúcich zdaňovacích obdobiach najviac počas piatich rokov. Je na fyzickej osobe, či stratu, ktorú vykázal za rok 2020, umorí v dvoch, troch, alebo v maximálne piatich rokoch. Zároveň bol stanovený limit na odpočítanie tejto straty, čiže do akej výšky najviac si danom zdaňovacom období môže daňovník odpočítavať zo straty vykazanej po 1.1.2020. Tento limit je najviac do výšky 50 % základu dane.¹⁴

1.4. Efektívna sadzba

Skutočná výška dane z príjmov sa odvíja do veľkej miery aj od základu dane z príjmov. Z dôvodu, že nominálne sadzby dane z príjmov nevyjadrujú verne skutočné daňové zaťaženie, používa sa skôr objektívnejší ukazovateľ: efektívna sadzba dane z príjmov. Pojem efektívna daňová sadzba sa vzťahuje na percento príjmu, ktoré fyzická osoba alebo právnická osoba platí na daniach. Efektívna sadzba dane pre fyzické osoby je priemerná sadzba dane, ktorou sa zdaňujú ich príjmy zo zárobkovej činnosti alebo z podnikania.¹⁵

¹³ <https://podpora.financnasprava.sk/438461-Odpocet-financnej-straty-v-obdobi-pandemie/>

¹⁴ <https://www.daneauctovnictvo.sk/sk/casopis/dane-a-uctovnictvo-v-praxi/odpocet-danovej-straty-pravnickej-osoby-v-roku-2022.m-4213.html>

¹⁵ <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/efektivna-sadzba-dane-z-prijmov>

1.5. Porovnanie zamestnanca a živnostníka

1.5.1. Zamestnanec

Pojem zamestnanec vymedzuje § 11 Zákonníka práce. „Zamestnanec je fyzická osoba, ktorá vykonáva závislú prácu pre zamestnávateľa v rámci pracovného pomeru a vo výnimočných prípadoch aj v obdobných pracovnoprávných vzťahov.“

1.5.2. Výhody a nevýhody zamestnanca zo všeobecného hľadiska

Ako zamestnanec má človek istotu, že dostane svoj stanovený príjem na konci každého mesiaca bez ohľadu na situáciu spoločnosti, firmy. Ďalšou výhodou je, že keď má zaručené, že na účet príde každý mesiac určitá fixná suma, bude mať finančnú istotu a nemusí sa obťažovať, aby si naplnil svoj osobný rozpočet a môže tiež plánovať, ako lepšie pokryť svoje výdavky. Pre živnostníka fixná výplata nie je vždy zaručená, napríklad keď sa vyskytne technický problém alebo keď zákazníci v konkrétnom období živnostníka nepodporujú.

Jednou z bežných výhod byť zamestnancom je, že zamestnanec dostáva výplatu aj v dňoch dovolenky a dokonca aj počas choroby. To znamená, že aj keď v priebehu roka zamestnanec ochorie, má možnosť získať voľné dni bez obáv zo zníženia platu. Naopak, samostatne zárobkovo činné osoby musia prerušiť prácu, aby si užili dovolenku. Zamestnanec má v pracovnej zmluve dohodnutý čas, koľko musí odpracovať. Hodiny, ktoré presahujú hodiny uvedené v zmluve, sa považujú za nadčasy a zvyčajne sú platené vyššou sadzbou. Pevne stanovený čas na prácu môže pomôcť plánovať si deň a život oveľa lepšie. Zamestnanci sú spokojní s jednoduchým komfortom vedomia, že si môžu s istotou naplánovať pracovný týždeň bez obáv zo zmeny v štruktúre svojej práce alebo denného rozvrhu. Keď pracuje niekto ako zamestnanec, dostane konkrétnu úlohu, ktorú musí vykonávať a je zodpovedný iba za to. V konečnom dôsledku sa nemusí obťažovať úlohami, ktoré vykonávajú iní, ani sa nemusí obávať, či si plnia svoje povinnosti ostatní alebo nie. Zamestnanci často využívajú doplnkové benefity ako firemné akcie, penzijné benefity ako aj iné bonusy, ktoré im pomôžu každý mesiac viac ušetriť. Zamestnanci majú menej starostí s daňami, keďže sa o všetky tieto výpočty v spoločnostiach starajú mzdové účtovníčky. Veľkou výhodou je, že ako zamestnanec máte možnosť pracovať v tíme. Nielenže môžete zdieľať nápady, ale tiež získate zručnosti a kontakty ľudí, ktoré vám pomôžu v iných sférach vášho života.

Obmedzená úroveň príjmu je jeden z najzreteľnejších nevýhod práce zamestnanca. Zatiaľ čo podnikatelia môžu svoje príjmy v priebehu rokov výrazne rozšíriť, príjmy zamestnancov sú obmedzené. Príjem zamestnancov je obmedzený na dohodnutú mzdu alebo hodinovú sadzbu, prípadne na úkolovú mzdu, o ktorej sa hovorí v ich pracovnej zmluve, a nemôže sa výrazne zvýšiť bez zvýšenia platu alebo nadčasov. Ako zamestnanec nemáte takú veľkú kontrolu nad konečnými rozhodnutiami, ktoré sa prijímajú vo vašej organizácii. Hoci máte slobodu navrhnúť svoj názor, konečné rozhodnutia neurobíte vy, čo môže viesť k udalostiam, s ktorými nemusíte byť spokojný. Väčšina zamestnancov skončí v práci kvôli postoju ich šéfa alebo nadriadeného k nim. Je bežné, že zamestnanci musia znášať mikromanažérov a niekedy môže byť situácia taká neznesiteľná, že sa možno budú musieť vzdať svojho miesta. Napriek tomu, že niektoré spoločnosti zahŕňajú do svojich kompenzačných balíkov úžasné benefity, zamestnanci majú tendenciu pociťovať sucho, pokiaľ ide o plat, ktorý si odnášajú domov. Keď pracujete ako zamestnanec, nemusíte sa vždy ocitnúť v pozícii, kedy ste platený podľa svojej hodnoty. Najmä vtedy, keď spoločnosť čelí finančným obmedzeniam alebo keď existuje množstvo ľudí, ktorí vykonávajú rovnaké úlohy ako vy, možno sa budete musieť uspokojiť s nižšou odmenou. Byť viazaný na konkrétne odvetvie alebo pracovať v špecifickej úlohe počas celého zamestnania môže výrazne znížiť rozsah profesionálneho rozvoja. Príležitosti pre zamestnancov na postup v kariére sú často obmedzené na odvetvia, v ktorých sa nachádzajú. Jednou z hlavných nevýhod práce zamestnanca je, že nie je úplne zaručená istota. Zatiaľ čo zamestnanec môže mať na konci mesiaca istotu stabilného príjmu, samotná práca nie je zaručená na celý život. Podnikateľský svet je dosť konkurenčný a ľudské zdroje sú bohužiaľ čoraz dostupnejšie. Spoločnosti môžu zaviesť určité obmedzenia na pravidlá obliekania, účesy a iné ozdoby prostredníctvom politik, čím bránia sebakvadrácii. S motívom budovania určitého imidžu, ktorý bude vyhovovať dopytu trhu alebo osobným preferenciám, môžu spoločnosti niekedy zamestnancom vynucovať pravidlá obliekania alebo uniformy. Práca, ak pracujete ako zamestnanec, môže spôsobiť stagnáciu v kariére a v živote, výslovne to platí, ak sa rozhodnete dlhodobo pracovať u konkrétneho zamestnávateľa. Zamestnanec si môže za veľa rokov zvyknúť na rovnakú rutinu tak, že sa nikdy nesnaží skutočne využiť všetky dary a talenty, ktoré má.

1.5.3. Výhody a nevýhody zamestnanca z daňového hľadiska

„U zamestnanca všeobecne platí, že predmetom dane z príjmov zo závislej činnosti je každé plnenie, ktoré má poskytnuté od zamestnávateľa bez ohľadu na právny dôvod, pravidelnosť (nepravidelnosť, resp. jednorazovosť), formu (peňažnú alebo nepenajžnú), ak súvisí s výkonom závislej činnosti. Vyplýva to z § 5 ods. 2 ZDP.“¹⁶ Medzi zamestnávateľom a zamestnancom je pracovnoprávny pomer na základe pracovnej zmluvy. V pracovnej zmluve je výška mzdy za vykonávanie závislej činnosti uvedená ako hrubá (brutto) mzda, ale zamestnávateľ zamestnancovi vyplatí čistú (netto) mzdu. Výpočet čistej mzdy vidíte v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č.1 Výpočet čistej mzdy zamestnanca.

Hrubá mzda
-odvody zamestnanca do Sociálnej poisťovne (9,4%)
-preddavky zamestnanca na zdravotné poistenie (4%)
= Čiastkový základ dane
-nezdaniateľná časť základu dane (ak ju daňovník uplatňuje)
=základ dane
x sadzba dane 19% alebo 25% (podľa výšky príjmu)
=preddavok na daň z príjmov
+ daňový bonus na dieťa
+ ostatné náhrady
-iné zrážky
= čistá mzda

Zdroj: Jana Kušnírová-Juraj Válek: Daňovníctvo.

Zbierka riešených a neriešených príkladov

Napríklad ak zamestnanec má zmluvný základný plat 1000 € a má aj podpísané vyhlásenie na uplatnenie nezdaniateľnej časti základu dane na daňovníka a daňového bonusu, žije

¹⁶ <https://www.mzdovecentrum.sk/aktuality/zamestnanecke-benefity-z-danoveho-hladiska-5.htm>

v spoločnej domácnosti s dvomi deťmi (majú 3 a 5 rokov) a s manželkou, odvody zaplatí nasledovne: do Sociálnej poisťovne 94 € ($1000 \text{ €} \times 9,4\%$), preddavky do príslušnej zdravotnej poisťovne predstavujú sumu 40 € ($1000 \times 4\%$). Takto dostaneme čiastkový základ dane 866 € ($1000 \text{ €} - 94 \text{ €} - 40 \text{ €}$). Nezdaniteľná časť základu dane na daňovníka v roku 2022 bola na úrovni 381,61 €, ktoré si môžeme v tomto prípade uplatniť, lebo daňovník má podpísané vyhlásenie. Takto dostaneme základ dane v sume 484,39 € ($866 \text{ €} - 381,39 \text{ €}$). Preddavok na daň z príjmov vypočítame ako 19% z tejto sumy, a to je 92,0341 €, teda 92,03 € (od roku 2020 máme matematické zaokrúhlenie na dve desatinné miesta podľa § 47). Tento daňovník má dve deti, daňový bonus na trojročné a päťročné dieťa je v sume 116,91 € (nakolko čiastkový základ dane $/ 2 \times 27 \% < 2 \times 70 \text{ eur}$). Ostatné náhrady a iné zrážky v tomto prípade náš daňovník nemá, to znamená, že na konci mesiaca daňovník dostane čistú mzdu vo výške 890,88 € ($1000 \text{ €} - 94 \text{ €} - 40 \text{ €} - 92,03 \text{ €} + 116,91 \text{ €}$). Tento výpočet bol vypočítaný na rok 2022 za druhý polrok.

Iba v tom prípade, ak za zdaňovacie obdobie za celý kalendárny rok sme boli zamestnaní v Slovenskej republike, poberáme príjmy zo závislej činnosti v Slovenskej republike, bude môcť zamestnávateľ vykonať ročné zúčtovanie. V prípade, že časť roka sme boli zamestnaný napríklad v Rakúsku a časť roka na Slovensku, tak v tom prípade už je porušená prvá podmienka na požiadanie o vykonanie ročného zúčtovania a tým pádom, takýto zamestnanec si musí sám podávať daňové priznanie typu A. Zamestnanec, ktorý požiada o vykonanie ročného zúčtovania, môže poberať aj iné príjmy, ale musia byť zdaňované zrážkovou daňou. Ďalšou podmienkou je, že nemôžeme poberať iné druhy zdaniteľných príjmov. Ročné zúčtovanie sa vykonáva iba na žiadosť zamestnanca, ktorú podá zamestnávateľovi. Podstatné je, že musí dodržať lehotu na požiadanie o vykonanie ročného zúčtovania, tá lehota je stanovená zákonom, do 15. februára po skončení zdaňovacieho obdobia. Zároveň do tejto lehoty musí predložiť aj doklady, ktoré sú potrebné na vykonanie ročného zúčtovania, pretože sa mohlo stať, že osoba nebola počas celého zdaňovacieho obdobia zamestnaná len u jedného zamestnávateľa. Ak bol zamestnanec počas roka zamestnaný napríklad u troch zamestnávateľov, môže sa rozhodnúť a požiadať ktoréhokoľvek z nich, nemusí to byť len ten posledný, aby mu vykonal ročné zúčtovanie. Ročné zúčtovanie zamestnávateľ vykoná do 31. marca. V prípade, že výsledkom ročného zúčtovania je preplatok na dani, tak preplatok na dani zamestnávateľ vyplatí zamestnancovi pri zúčtovaní mzdy najneskôr za mesiac apríl. Zamestnávateľ vypláca akúkoľvek výšku preplatku, správca dane vypláca v zmysle daňového poriadku len preplatok, ktorý presahuje 5€. Nedoplatok väčší ako 5€, zráža zamestnávateľ zamestnancovi zo mzdy najneskôr do konca zdaňovacieho obdobia, v ktorom sa ročné

zúčtovanie vykonalo. V prípade, že nedoplatok je vysoký, zamestnanec si môže so zamestnávateľom dohodnúť splátkový kalendár, ale stále platí, že musí byť celkový nedoplatok odvedený do konca decembra aktuálneho kalendárneho roka. Nedoplatok, ktorý je nižší ako 5€, zrazí zamestnávateľ najneskôr do 30.4. zo mzdy. Povinne ho musí zraziť, ak sa zamestnancovi vypláca daňový bonus a zamestnanec chce darovať 2 % tretiemu sektoru. Ak by sme podávali daňové priznanie sami a vyjde nám nedoplatok, ktorý je nižší ako 5€, tak ho nie sme povinní zaplatiť štátu.

Pri ústavných činiteľov sa uplatňuje aj tzv. osobitná sadzba dane vo výške 5 %, ktorá sa počíta z celkových hrubých zdaniteľných príjmov zo závislej činnosti za daný kalendárny mesiac. Zaviedli to kvôli solidarite v roku 2013 po krízovom období na oživenie ekonomiky, lebo zákonodarcovia chceli k tomu prispieť práve s týmto 5 % daňou. Osobitná sadzba dane 5 % sa vzťahuje len na prezidenta, poslancov, členov vlády, predsedu vlády, podpredsedu vlády a predsedu najvyššieho kontrolného orgánu.

1.5.4. *Živnostník*

Medzi najpopulárnejšie právne formy podnikania na Slovensku patrí živnosť a spoločnosť s ručením obmedzeným. Spomedzi všetkých fyzických osôb, ktoré na Slovensku podnikajú, až 89 % podniká formou živnosti.¹⁷ Živnosť je sústavná činnosť prevádzkovaná samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku a za podmienok ustanovených zákonom č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon). Živnosť môže prevádzkovať fyzická osoba aj právnická osoba na základe osvedčenia o živnostenskom oprávnení. Skutočnosť, že fyzická osoba pracuje ako zamestnanec alebo živnostník, môže ovplyvniť čistý príjem a tiež aj to, koľko administratívnych povinností má táto osoba voči štátu. Zdá sa, že za posledných pár rokov sa koncept podnikania, samostatnej zárobkovej činnosti, dostal do určitej formy pozdvihnutia. Toto je inšpirované najmä obrazom časovej a príjmovej slobody, ktorý je vykreslený ako „veľký sen” pre ľudí, ktorí idú touto cestou. Pravdou je, že pracovať ako zamestnanec s ďalšími benefitmi je niekedy oveľa lepšou cestou. Niektoré zamestnanecké výhody sú špecifické pre jednotlivé krajiny. Napríklad v USA

¹⁷ Štatistický úrad SR

zdravotné poistenie je kľúčovou zložkou balíkov zamestnaneckých výhod, vo Francúzsku mnohí zamestnanci dostávajú poukážky do reštaurácie každý pracovný deň. Treba si zapamätať, že práca na živnosť v prípade ak práca má charakter závislej činnosti je nelegálna, teda keď ide o prácu, kde je vzťah nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca a ktorú zamestnanec vykoná osobne v jeho mene a v pracovnom čase, ktorú určuje zamestnávateľ. V súčasnosti prácu na živnosť vykonávajú hlavne v stavebníctve, alebo v oblasti finančníctva pri rôznych poradcoch alebo finančných agentov, ale rovnako robia tzv. „na faktúru“ aj grafici alebo programátori atď. Po legislatívnej úprave (2016), kedy sa zvýšili paušálne výdavky zo 40 % (max 5040 eur) na 60 % (max 20 000 eur) sa živnosť oplatí ešte viac.

Živnosťami sú všetky činnosti, ktoré nie sú vylúčené z pôsobnosti živnostenského zákona (taxatívny zoznam vylúčených činností sa nachádza v § 3 živnostenského zákona).

„Druhy živností:

- 1) *voľné živnosti*: sú všetky činnosti, ktoré nie sú vylúčené z pôsobnosti živnostenského zákona a zároveň ich označenie nezodpovedá obsahu živností uvedených v prílohe č. 1 a 2 k živnostenskému zákonu (prílohy obsahujú zoznam remeselných a viazaných živností). Na prevádzkovanie voľnej živnosti musí záujemca o podnikanie získať osvedčenie o živnostenskom oprávnení, ktoré vydáva miestne príslušný okresný (živnostenský) úrad v postavení jednotného kontaktného miesta podľa sídla právnickej osoby (PO), alebo bydliska fyzickej osoby (FO) na základe ohlásenia živnosti.
- 2) *remeselné*: remeselné živnosti predstavujú tradičné činnosti živnostenského práva, ktoré sú uvedené v prílohe č.1 k živnostenskému zákonu. Obsahová náplň jednotlivých remeselných živností je stanovená na základe učebných plánov a osnov, charakteristiky učebného odboru a profilu absolventa príslušného študijného odboru. Na prevádzkovanie remeselných živností je potrebné splniť odbornú spôsobilosť získanú vyučením v odbore, ktorá sa preukazuje výučným listom alebo iným dokladom o riadnom ukončení príslušného učebného odboru alebo príslušného študijného odboru. Ak podnikateľ nesplní podmienku odbornej spôsobilosti ani náhradným spôsobom, remeselnú živnosť môže prevádzkovať prostredníctvom zodpovedného zástupcu.
- 3) *viazané*: viazané živnosti sú činnosti uvedené v prílohe č. 2 k živnostenskému zákonu. Ide o špecifický okruh činností, pri ktorých sa vyžaduje preukázanie aj inej spôsobilosti, než

ako odbornej spôsobilosti podľa § 21 a 22 živnostenského zákona. Spôsob preukázania odbornej spôsobilosti pre prevádzkovanie viazaných živností je buď upravený osobitnými predpismi alebo uvedený priamo pri týchto živnostiach v prílohe č. 2 k živnostenskému zákonu. Ak podnikateľ nespĺňa odbornú spôsobilosť ustanovenú osobitným predpisom, môže splniť túto podmienku prostredníctvom funkcie zodpovedného zástupcu, ktorý zodpovedá za odborné vykonávanie živnosti (s výnimkou, ak podľa osobitného predpisu možno odbornú spôsobilosť preukázať iba dokladom vydaným na meno podnikateľa. Medzi viazané živnosti patria nasledujúce činnosti: vývoj a výroba zbraní alebo streliva, prevádzkovanie cestovnej kancelárie alebo agentúry, ubytovacie služby v ubytovacích zariadeniach s prevádzkovaním pohostinských činností v týchto zariadeniach, prevádzkovanie pohrebiska atď.“¹⁸

1.5.5. Výhody a nevýhody živnostníka zo všeobecného hľadiska

Keď sa rozhodne fyzická osoba žiť život podnikateľa, dovoľí si venovať sa svojim vášňam. Svoje silné stránky a zručnosti môže využiť vo svojej spoločnosti a vo svojom živote. Ľudia si užívajú väčšiu autonómiu alebo slobodu v podnikaní, keď investujú svoj čas, peniaze a úsilie do podnikania, aby bolo úspešné. Sú viac zaangažovaní a riadia sa sami, pretože nie je nikto, kto by zasahoval alebo žiadal vysvetlenie ich rozhodnutí. Podnikanie umožňuje pracovať bez pevného rutinného času, čo pomáha organizovať iné práce s lepšou kontrolou a flexibilitou. Niektorí odborníci dokonca odporúčajú, že ak podnikateľ má dva porovnateľné dni za sebou, mal by si svoj biznis prístup prehodnotiť. Keď podnikatelia začínajú robiť rozhodnutia a dosahujú úspešné výsledky, stávajú sa motivovanejšími a zaangažovanými od tvrdej práce. Podnikanie zahŕňa prekonávanie výziev, ktoré rozvíjajú rastové myslenie a profesionálne schopnosti. Poskytuje poznatky a skúsenosti z prvej ruky, ktoré pomáhajú rozvíjať vodcovské schopnosti a manažérske techniky. Podnikanie prináša nové skúsenosti a výzvy, ktoré sú často neočakávané. Pomáha to získať nové lekcie a rozvíjať schopnosti riešenia problémov a rozhodovania, ktoré sú užitočné pre ďalšiu rast podniku. Podnikatelia si môžu slobodne vybrať tím, s ktorým budú spolupracovať, vybrať si svojich klientov a partnerov. Majú výhradnú rozhodovaciu právomoc o fungovaní svojej spoločnosti, jej politike a kultúre.

¹⁸ https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_druhy-zivnosti_

Založenie živnosti je pomerne jednoduché. V prípade tzv. voľných živností stačí ak máte viac ako 18 rokov a čistý výpis z registra trestov. Iba pri remeselných a viazaných živnostiach potrebujete preukázať okrem spomínanej skutočnosti aj odbornosť a spôsobilosť. Na začiatku podnikania živnostník nepotrebuje prakticky žiadny kapitál, ak to samozrejme nevyžaduje predmet podnikania. Pri podnikateľskej činnosti živnostník môže zamestnávať ľudí, koľko len chce. Živnostník si môže vybrať či bude viesť jednoduché alebo podvojné účtovníctvo, alebo v niektorých prípadoch ho nemusí viesť vôbec a využije možnosť paušálnych výdavkov, respektíve bude viesť zjednodušenú daňovú evidenciu. Živnosť je flexibilná, živnostníci môžu svoju živnosť pozastaviť na ním určenú dobu. Podľa Štatistického úradu na Slovensku je živnostníkom okolo 500 000 ľudí. Dôvodom ich nízkeho počtu môžu byť obavy, že sa živnosť nevyplatí, musia riešiť odvody a hypotéku dostanú len s komplikáciami. Podnikanie nezabezpečuje stály a istý príjem ako v zamestnaní. Počiatočné fázy podnikateľskej cesty môžu byť veľmi náročné a existuje riziko, že obchodné stratégie nemusia fungovať, čo bude mať za následok stratu v podnikaní. Pre začínajúci podnik je ťažké si vybudovať zákaznícku základňu a rozvoj povedomia o značke si vyžaduje čas. Niektoré podniky si vyžadujú veľa investícií, ale je ťažké nájsť investorov alebo partnerov, s ktorými by sme mohli spolupracovať, kvôli absencii histórie finančného úspechu. Niekedy podnikatelia začnú podnikat' v dlhoch a musia veľmi tvrdo pracovať, aby sa časom zotavili. Ako podnikateľ sa človek musí starať o množstvo vecí spojených s podnikaním a starať sa o financie, právne záležitosti, pracovnú silu, predaj, zákaznícku podporu a mnoho ďalších vecí, aby firma fungovala systematicky. Hlavnou nevýhodou živnosti je ručenie. Živnostník ručí za záväzky celým svojím majetkom. Ďalšiu nevýhodu predstavujú možnosti získania dodatočného kapitálu. Pri rozširovaní svojho podnikania sa podnikateľ musí spoliehať hlavne na vlastné zdroje alebo na úvery od bánk. Banky sú však, čo sa týka malého a stredného podnikania, veľmi opatrné a žiadajú veľké záruky. Pre niekoho môže byť nevýhodou aj skutočnosť, že celá živnosť stojí len na samotnom podnikateľovi, čo znamená, že prakticky za všetko je zodpovedný jeden človek. Živnosť môžeme mať iba jednu, hoci s neobmedzeným množstvom predmetu podnikania.

1.5.6. Výhody a nevýhody živnostníka z daňového hľadiska

Zamestnanci platia daň z celého svojho príjmu, živnostníci platia daň iba z časti svojho príjmu zníženého o výdavky. Preddavok na daň je suma peňazí, ktoré platíme štátu dopredu,

hoci ešte nepoznáme našu výslednú výšku ročnej dane. Keď si napokon na konci roka vypočíta daňovník svoju daňovú povinnosť, štátu sa doplatí iba rozdiel medzi vypočítanou daňou a zaplatenými preddavkami. Ak sme počas roka zaplatili štátu vyššiu sumu, než je nami vypočítaná daň, štát nám preplatoť vráti. V prvom roku podnikania preddavky neplatí žiaden podnikateľ a v ďalších rokoch sú povinní platiť preddavky na daň štvrťročne alebo mesačne v závislosti od výšky dane za predchádzajúci rok.

S účinnosťou od 1.1.2021 je možné po splnení podmienok získať štatút mikrodaňovníka. Mikrodaňovníkom môžu byť aj fyzické aj právnické osoby. Mikrodaňovník je fyzická osoba, ktorá má zdaniteľné príjmy z podnikania (§ 6 ods.1) alebo príjmy z inej SZČ (§ 6 ods.2) a zároveň za rok 2022 tieto príjmy neprevyšujú 49 790 €. Do hranice 49 790 € sa nezapočítavajú podiely na zisku, ktoré nie sú predmetom dane podľa § 12 ods. 7 zákona o dani z príjmov, oslobodený príjem z predaja obchodného podielu, oslobodené príspevky poskytované v súvislosti s pandémiou a podobné. Za mikrodaňovníka sa nepovažuje daňovník, ktorý je závislou osobou a realizuje nejakú kontrolovanú transakciu za toto zdaňovacie obdobie, alebo na ktorého bol vyhlásený konkurz, ktorý vstúpil do likvidácie alebo mu bol povolený splátkový kalendár. Mikrodaňovníkom nemôže byť daňovník, ktorého zdaňovacie obdobie je kratšie ako 12 po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov (okrem daňovníka, ktorý má kratšie zdaňovacie obdobie, napr. kvôli úmrtiu).¹⁹

„Živnostník si musí v rámci svojho podnikania stanoviť, akým spôsobom bude uplatňovať výdavky spojené s podnikaním. Podľa zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov má živnostník na výber z týchto štyroch možností:

1. na základe jednoduchého účtovníctva skutočne preukázateľné výdavky
2. na základe podvojného účtovníctva skutočne preukázateľné výdavky
3. na základe vedenia daňovej evidencie skutočne preukázateľné výdavky
4. paušálne výdavky (len z príjmu podľa § 6 ods.1, § 6 ods. 2., § 6 ods. 4. ²⁰

V prípade skutočných výdavkov živnostník musí evidovať, koľko reálne minul na predmety či aktivity spojené s podnikaním. Paušálne výdavky sa naopak používajú v prípade, keď živnostník výdavky nemá, či nevie evidovať. Paušálne výdavky zahŕňajú všetky daňové

¹⁹ <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/mikrodanovnik-vyhody-2021>

²⁰ <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/pausalne-skutocne-vydavky-zivnostnika>

výdavky okrem zaplateného poistného a sú obmedzené vo výške 60 % z úhrnu zdaniteľných príjmov, podľa § 6 ods. 1. a 2. maximálne do výšky 20 000 € ročne, a zvlášť podľa § 6 ods. 4. maximálne do 20 000 € ročne. Výdavky nemôžeme kombinovať. Výhodou uplatňovania paušálnych výdavkov je jednoduchšia administratíva, fyzická osoba nemá náklady na vedenie účtovníctva. Tento spôsob je výhodný pri podnikateľskej činnosti s nízkymi výdavkami alebo nízkymi príjmami, zníži sa možnosť dorubenia dane na základe daňovej kontroly, nemá vplyv na darovanie dane, ani na umorovanie daňovej straty.

Živnostník je povinný platiť poistné na zdravotné poistenie vo výške 14 % z vymeriavacích základov a na sociálne poistenie vo výške 33,15 % z vymeriavacích základov. Minimálne mesačné odvody v roku 2022 boli v sume 187,78 € na sociálne poistenie a 79,31 € do zdravotnej poisťovne, v roku 2023 sú v sume 200,72 € na sociálne poistenie a 84,77 € do zdravotnej poisťovne. V prípade ak si živnostník neplatí poistenie v nezamestnanosti, tak po ukončení svojho podnikania, nemá nárok na dávku nezamestnanosti. Rovnako ako pri zamestnaní, tak aj v prípade živnosti je možnosť uplatniť si nezdaniteľnú časť základu dane. Treba však brať do úvahy, ak základ dane presiahne sumu 20 000 eur, nezdaniteľná časť sa postupne znižuje až na nulu. Živnostník, ak má obrat do 49 790 eur ročne, od roku 2021 platí daň z príjmu vo výške iba 15 %.

Tabuľka č.2. Výpočet čistej mzdy zamestnanca a živnostníka na rok 2022

	Zamestnanec	Živnostník (so soc.odv.)	Živnostník (bez soc. odv.)
Hrubý príjem	1300	1300	1300
Zdravotné odvody	52	79,31	79,31
Sociálne odvody	122,20	187,78	0
Odvody spolu	174,20	267,09	79,31
Daň z príjmu	141,40	0	59,09
Čistý príjem	984,40	1032,91	1161,60

Zdroj: vlastné spracovanie

„Z výpočtu je jasné, že výhodnejšie je pracovať na živnosť, čo sa týka čistého príjmu, avšak problém je komplexnejší. Živnostníci si musia založiť živnosť, a platiť odvody sami. Nemajú nárok na stravné, na náhradu mzdy za dovolenku, na odstupné. Samozrejme opačne nemá zamestnávateľ toľko starostí, keď bude platiť len faktúry za prácu živnostníka. Zamestnávateľ sa vyhne aj povinnosti uhrádzať zamestnancovi návštevy lekára v rozsahu 7 dní ročne

a sprevádzanie rodinného príslušníka, či prvých 10 dní pracovnej neschopnosti.“²¹ Do výpočtu sme nezahrnuli náklady zamestnávateľa, teda odvody do zdravotnej poisťovne 10 % a sociálne odvody 25,2 % z hrubej mzdy. Ak vychádzame z toho, že cena práce je 1 300 € a z toho zamestnávateľ zaplatí odvody vo výške 457,60 €, tak dostaneme hrubú mzdu vo výške 842,40 €, potom odvody zamestnanca sú 112,88 € a daň po uplatňovaní nezdaniteľnej časti bude vo výške 68,72 €. Zamestnanec v tomto prípade dostane čistú mzdu 660,08 €. Podľa výpočtov vychádza, že s nižším príjmom je výhodnejšie fungovať na trvalom pracovnom pomere. V praktickej časti tejto práce budeme bližšie analyzovať daňovo-odvodové zaťaženie živnostníka.

1.5.7. Živnosť popri zamestnaní

Fyzická osoba môže popri živnosti pracovať aj ako zamestnanec, vtedy preddavky do zdravotnej poisťovne pri začiatku podnikania povinne neplatí, môže platiť v dobrovoľnej výške, aby nemal prípadný vysoký nedoplatok. Po ukončení kalendárneho roka zdravotná poisťovňa vykoná prepočet podnikateľských príjmov a vypočíta celkové ročné odvody. V prípade, že fyzická osoba neplatila preddavky, nedosplátok zaplatí jednorazovo. Výhodou fyzických osôb, ktoré majú príjmy zo zamestnania a zároveň príjmy zo živností, je to, že ak vypočítané poistné nižšie ako zákonné minimum, platia iba poistné vypočítané podľa skutočne dosiahnutých príjmov.²²

„Zamestnanec, ktorý začne podnikat' na základe živnosti, neplatí na začiatku podnikania odvody do Sociálnej poisťovne, vznik odvodovej povinnosti sa posudzuje vždy k 1. júlu nasledujúceho roka.“²³ „Povinnosť platiť odvody vznikne fyzickej osobe vtedy, keď jej zdaniteľné príjmy presiahnu zákonom stanovenú hranicu.“²⁴

Na živnostníka, ktorý je zároveň aj zamestnancom sa vzťahuje z daňového hľadiska všetko, čo na živnostníka, ktorý nie je zároveň aj zamestnancom. Živnostník sleduje svoj príjem a môže

²¹ <https://ekonomialudskourecou.sk/co-je-vyhodnejsie-zivnost-alebo-zamestnanie/>

²² <https://www.superfaktura.sk/blog/zivnost-popri-zamestnani-ake-su-rozdiely-ci-vyhody/>

²³ <https://jaspis.sk/aktuality/zivnost-popri-zamestnani>

²⁴ <https://www.sbagency.sk/zivnost-popri-zamestnani-platenie-odvodov-a-dani#.ZEBFHXZBzIU>

si odpočítať paušálne alebo skutočné výdavky. Nezdaniiteľné časti základu dane môže uplatniť na seba (na daňovníka), na manželku/manžela alebo na dôchodkové sporenie. Ak fyzická osoba pracuje ako zamestnanec, zamestnávateľ mu mesačne uplatňuje nezdaniteľnú časť základu dane, ktorá sa odpočíta z mesačnej zrážky dane. Ak sa pri príjmoch zo zamestnania celú úľavu vyčerpá, z príjmov z podnikania sa už neodpočítava. Všetky príjmy sa zosumarizujú v daňovom priznaní a uplatnia sa na ne ešte raz daňové úľavy. Živnosť popri zamestnaní môže byť výhodná, keďže umožňuje optimalizovať si príjmy a získať úľavy na zdravotných odvodoch „Živnosť popri zamestnaní môže byť výhodná napríklad pre tých, čo vykonávajú podnikateľskú činnosť len príležitostne. Otvorená živnosť ich mesačne nestojí nič a ročné zúčtovanie zdravotných odvodov ich neprekvapí veľkým nedoplatkom. Zamestnanec mohol požiadať svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania dane, ale živnostník, ktorý je súčasne aj zamestnancom musí si podať daňové priznanie sám. Termín na podanie daňového priznania je do 31.3. nasledujúceho kalendárneho roka, avšak tento termín si môže fyzická osoba predĺžiť o tri kalendárne mesiace, alebo ak dosiahla aj príjmy zo zdrojov v zahraničí, tak o šesť kalendárnych mesiacov.”²⁵

²⁵ <https://www.npc.sk/sk/aktuality/zivnost-popri-zamestnani/>

2. Cieľ práce

Hlavným cieľom mojej inžinierskej záverečnej práce je preskúmať a zhodnotiť súčasný daňový systém, hlavne daňové zaťaženie fyzických osôb daňou z príjmov v Slovenskej republike a na základe výsledkov formulovať návrhy zamerané na zlepšenie tejto oblasti, využiť vedecké metódy na získanie dôkladného pochopenia zdaňovania živnostníkov. Vychádzame z toho, že daňové zaťaženie práce na Slovensku je vysoké, stále prevyšuje priemer OECD.

Na dosiahnutie hlavného cieľa sme si stanovili niekoľko čiastkových cieľov. Prvým z nich bolo zadefinovanie základných pojmov a stručná charakteristika súčasného daňového systému. Poskytujeme stručný prehľad zdaňovania príjmov fyzických osôb na Slovensku, charakterizovali sme možné úpravy základu dane.

Brali sme do úvahy fakt, že na Slovensku mnohí živnostníci neplatia žiadne dane, mnohí platia len minimálne odvody. V súčasnosti zákon o dani z príjmov umožňuje fyzickým osobám odpočítať si paušálne výdavky vo výške 60 % z úhrnu príjmov z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti, najviac však do výšky 20 000 € alebo uplatniť preukázateľné výdavky a to buď vedením daňovej evidencie, jednoduchého účtovníctva alebo podvojného účtovníctva. Každá z týchto metód má svoje špecifiká, ktoré môžu ovplyvniť výslednú daňovú povinnosť. Okrem toho sme zohľadnili úpravu nezdaniteľných zložiek základu dane, pozornosť sme venovali daňovým bonusom, sociálnym a zdravotným odvodom, ktoré vedia výrazným spôsobom ovplyvniť výslednú daňovú povinnosť.

Významným čiastkovým cieľom je aj analýza vývoja daňového zaťaženia, analýza vybraných reforiem a ich dopad na súčasný stav.

Nominálna sadzba dane z príjmu je najjednoduchší spôsob, ako pochopiť výšku daní, neposkytuje však presnú predstavu o skutočnej výške daní, keďže základ dane z príjmov je ovplyvnený viacerými prvkami. Dôležitou súčasťou tejto diplomovej práce je práve preto charakterizovanie pojmu efektívna daňová sadzba, ktorá je spoľahlivejším meradlom skutočného daňového zaťaženia daňovníka ako nominálne sadzby dane, pretože zohľadňuje všetky faktory, ktoré ovplyvňujú výpočet základu dane.

Porovnávame výpočet daňového zaťaženia pre zamestnanca a živnostníka, skúmame výhody a nevýhody, nielen zo všeobecného hľadiska, ale aj z daňového hľadiska. V praktickej časti hľadáme odpoveď na otázku, prečo sú živnostníci motivovaní nepriznať si svoje príjmy. Snažili sme sa zistiť, kedy sa oplatí byť živnostníkom, aké výhody a nevýhody má z daňového hľadiska, ak fyzická osoba pracuje ako zamestnanec, alebo na živnosť. Porovnávať budeme daňovo odvodové zaťaženie práce vypočítané pre rok 2023 pre dohodára, pre zamestnanca a pre

živnostníka. V praktickéj časti tejto práce porovnávame daňovo odvodové zaťaženie dohodárov, živnostníkov a zamestnancov v roku 2023, analyzujeme jednotlivé situácie a hľadáme odpoveď na otázku, kedy môžu fyzické osoby dosahovať najnižšie daňovo odvodové zaťaženie. Berieme do úvahy, že príjmy zo závislej činnosti a zo živnosti nemôžeme jednoznačne porovnávať, lebo nie sú ekonomicky identické, každý typ príjmu má svoje výhody a nevýhody ako aj zo všeobecného, tak aj z daňového hľadiska. Kladieme veľký dôraz na to, že hlavným zdrojom príjmov štátneho rozpočtu sú dane, a aj obce financujú svoje potreby zo štátneho rozpočtu a získavajú prostriedky z daní, predovšetkým z daní z príjmov fyzických osôb. Daňovo odvodové zaťaženie práce má vplyv na rozhodovanie jednotlivcov o tom, či a koľko budú pracovať (ponuka pracovnej sily) a zároveň aj na rozhodovanie zamestnávateľov o prijímaní pracovníkov, keďže to zvyšuje náklady na prácu (dopyt po pracovnej sile). Zvyšovanie odvodov vedie k celkovému zvýšeniu nákladov práce pre zamestnanca a s narastajúcou mierou daňového zaťaženia sa negatívny vplyv najviac prejavuje v oblasti zamestnávania nízko kvalifikovaných pracovníkov, keďže tí zvyčajne zarábajú najmenej. Druhým negatívom je, že zamestnávatelia nebudú zamestnávať pracovníkov na trvalý pracovný pomer, na plný úväzok, ale radšej na dohodu, alebo fyzické osoby budú pracovať na živnosť. Podľa databázy nadnárodnej spoločnosti Dun & Brandstreet počet živnostníkov v roku 2022 bolo 523 864 osôb, ktorí tvoria cca. 18,9 % ekonomického aktívneho obyvateľstva. Väčšina ľudí pracuje ako zamestnanec, a to približne 74 %.

S touto prácou by sme chceli analyzovať silné a slabé stránky systému a nájsť nejaké riešenie na uvedenú problematiku.

3. Metodika práce a metody skúmania

Na dosiahnutie stanovených cieľov sme pri skúmaní problematiky vychádzali z viacerých metód skúmania a metodiky práce. Pred vypracovaním diplomovej práce sme využili metódu literárneho rešeršu, ktoré nám umožnilo získať komplexný prehľad o zákonoch a pravidlách. Zdrojom údajov bola domáca a zahraničná odborná literatúra, zákony, legislatívne normy a nariadenia, internetové stránky, databázy Štatistického úradu. Prostredníctvom selekcie boli zoskupené a spracované tie údaje, ktoré vyhovujú téme diplomovej práce.

V diplomovej práci sme použili vedecké metódy ako syntéza, dedukcia a matematické – štatistické metódy. Syntéza sa môže týkať spájania rôznych nápadov, konceptov alebo prvkov do jednej celistvej myšlienky. Syntézu sme zahrnuli pri stanovení čiastkových cieľov nevyhnutných pre dosiahnutie hlavného cieľa diplomovej práce. Dedukcia je odvodenie informácií z už známych skutočností, pomocou logických krokov a pravidiel. Dedukciu sme použili pri čerpaní informácií, na základe ktorých sme charakterizovali daňový systém a daňové zaťaženie zamestnanca a živnostníka. Matematicko-štatistické metódy sú metódy, ktoré sa používajú hlavne v matematike a štatistike na analýzu a interpretáciu. Tieto metódy sa používajú na riešenie rôznych problémov a výskumných otázok. Deskriptívna štatistika sa používa na popis a zhrnutie dát. Matematicko – štatistické metódy sme použili pri výpočte základu dane, dane z príjmov fyzických osôb, mzdových nákladoch.

Grafy a tabuľky sú dôležitými nástrojmi vizualizácie a prezentácie dát v matematike, štatistike, ekonomike a mnohých ďalších oblastiach. Na sprehládnenie boli zostavené tabuľky a grafy, ktorých cieľom je dopomôcť k lepšiemu chápaniu komparácie.

Postupy skúmania sa dajú rozdeliť do niekoľkých krokov. Najprv sme si stanovili slabé stránky súčasného systému. Druhým krokom bola získanie dát pomocou rôznych metód, ktoré už boli spomenuté vyššie. Tretím krokom bola spracovanie a analýza získaných dát. Posledným krokom bola interpretácia výsledkov skúmania a prezentácia výsledkov skúmania.

4. Analýza daňovo-odvodového zaťaženia práce v SR

4.1. Daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca vykonávajúci prácu na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru

Počas nášho skúmania sme zistili, že v menších firmách zamestnávateľia neradi zamestnávajú svojich zamestnancov na plný úväzok kvôli vysokým odvodom, radšej preferujú zamestnávať ľudí na dohodu, na polovičný úväzok alebo na živnosť. „Zákonník práce umožňuje pracovať aj podľa dohôd o vykonaní práce, dohody o brigádnickej práci študentov a podľa dohody o pracovnej činnosti. Dohody môže zamestnávateľ uzatvárať len výnimočne.”²⁶

V tejto práci nebrali sme do úvahy dohody o brigádnickej práci študentov, starobných a invalidných dôchodkov, lebo tam sa uplatňujú iné podmienky. Vychádzali sme z pracovného pomeru vykonávaného podľa dohody o vykonaní práce s pravidelným mesačným príjmom. Pri dohodách o pracovnej činnosti s pravidelným príjmom sa platí poistné rovnako ako napríklad pri pracovnom pomere. Zamestnávanie ľudí na dohodu má pre zamestnávateľov niekoľko výhod. Jednou z najvýznamnejších je flexibilita, ktorú tento typ pracovnej činnosti poskytuje. Zamestnávateľia môžu totiž jednoducho zamestnať ľudí na krátkodobé projekty, prípadne dočasne zvýšiť počet zamestnancov počas obdobia zvýšenej pracovnej záťaže alebo v období, keď majú zamestnancov na dovolenke alebo v prípade choroby. Medzi výhodami taktiež môžeme zdôrazniť znižovanie administratívneho záťaž a náklady spojené s trvalým zamestnaním, ako napríklad náklady na mzdy.

Tabuľka č.3. Odvody z dohody o vykonaní práce

	zamestnávateľ	zamestnanec
nemocenské	1,4 %	1,4 %
starobné dôchodkové	14 %	4 %
invalidné dôchodkové	3 %	3 %
poistenie v nezam.	1 %	1 %

²⁶ Mihál a Motyčková, 21.str.

garančné p.	0,25 %	-
úrazové p.	0,80 %	-
rezervný fond	4,75 %	-
soc. poist. spolu	25,2 %	9,4 %
zdravotné poist.	10 %	4 %

Zdroj: Zákonník práce

Vychádzame z pravidelného mesačného hrubého príjmu 100€ za podmienku, že zamestnanec nemá iného zamestnávateľa, nie je poistencom štátu ani jeden deň počas trvania dohody a odpracoval každý pracovný deň. Z hrubého príjmu 13,4 % predstavujú odvody zamestnanca. Ak odvody zamestnanca a zamestnávateľa do zdravotnej poisťovne spolu nedosiahnu výšku 32,81 € (14 % zo životného minima), potom rozdiel medzi 32,81 € a odvodmi zamestnanca a zamestnávateľa platí zamestnanec. Samozrejme aj dohodári majú nárok na nezdaniteľnú časť základu dane (na rok 2023 v sume 410,24 €/mesačne). Daňové zaťaženie vyjde na 0 €. Čistá mzda spomenutého dohodára je 77,19 €. Aj v tomto prípade zamestnávateľia musia platiť odvody z hrubého príjmu. Mzdové náklady takto sa zvyšujú na 135,20 €. Daňovo odvodové zaťaženie práce dohodára je 42,9 %.

Tabuľka č. 4. Výpočet mzdy dohodárov a daňový klin

	mzda 100 EUR (2023)
odvody 13,4% + rozdiel min. ZP	22,81
ČZD	77,19
NČZD	410,24
znižený ZD	
sadzba dane	19 %
daň	0
čistá mzda	77,19
odv. z-ľ 35,2%	35,2
mzdové nákl.	135,20
dane + odv.	58,01

daňový klin SR	42,9 %
-----------------------	---------------

Zdroj: vlastné spracovanie

Ak odvodové zaťaženie práce je také vysoké aj pri dohodách, tak môžeme sa opýtať, že prečo zamestnávajú zamestnávateľia pracovníkov na dohodu. Odpoveď na túto otázku som si všimla počas rozhovorov s podnikateľmi, ktorí podnikajú hlavne v gastro sektore. Gastronómia je taký sektor, kde sa veľmi často stretneme s dohodami, podľa ktorého zamestnanec pracuje týždenne 10 hodín, a mzdu často vyplácajú na ruku, v hotovosti. Samozrejme podnikatelia musia vyprodukovať tie tzv. „čierne peniaze“, z čoho neplatia odvody, dane, lebo sa nepriznajú.

4.3. Daňovo-odvodové zaťaženie živnostníka

Niektorí ekonómovia tvrdia, že spravodlivejšie by bolo, keby si všetci živnostníci uplatnili len skutočné výdavky. Tento argument by bol zrejším a relevantným, ak by bolo možné uplatniť si všetky výdavky, ktoré sa skutočne vynaložili. Avšak, živnostníci si môžu uplatniť len daňovo uznateľné výdavky a v niektorých prípadoch môže byť suma daňovo uznateľných výdavkov príliš nízka alebo dokonca nulová a niektoré výdavky nie sú merateľné, nedajú sa presne vyčíslit'. Ako riešenie na túto problematiku si zaviedli paušálne výdavky, ktoré umožňujú živnostníkom uplatniť 60% zo svojich príjmov ako výdavky. Paušálne výdavky predstavujú uznanie toho, že niektoré výdavky sú zložité a ťažko merateľné pomocou zákona. Zavedenie paušálnych výdavkov zjednodušilo podnikanie a uľahčilo vstup do podnikania. Podľa bývalého ministra financií, Igora Matoviča, by malo byť daňovo odvodové zaťaženie živnostníkom vyššie, aby bolo spravodlivé voči zamestnancom.²⁷

Každá samostatne zárobkovo činná osoba je povinná platiť preddavky na zdravotné poistenie, a to už prvý deň vykonávania činnosti alebo v prípade ohlásenia živností, ak ide o živnostníka. Poistné sa platí pravidelne každý mesiac vo forme preddavkov a na konci roka sa vykoná ročné zúčtovanie poistného. SZČO musí platiť preddavky v sadzbe 14% z jeho vymeriavacieho základu, pričom neexistuje maximálny vymeriavací základ. V priebehu roka sa výška preddavkov na zdravotné poistenie mení podľa údajov z daňových priznaní a určuje ich zdravotná poisťovňa.

²⁷ <https://www.iness.sk/sk/zivnostnik-verzus-zamestnanec>

Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) upravuje platenie sociálnych odvodov. Začínajúci živnostníci a iné SZČO nemajú povinnosť platiť poistné do Sociálnej poisťovne hneď od začiatku podnikania, ale môžu platiť dobrovoľne. Zákon však neumožňuje žiadne ročné oslobodenie od platenia poistného. Dĺžka obdobia neplatenia sociálnych odvodov závisí od hrubých príjmov, ktoré živnostník dosiahol za uplynulý rok bez ohľadu na to, ako dlho vykonával svoju činnosť. Toto obdobie môže byť kratšie alebo dlhšie ako jeden rok. Vznik povinného poistenia samostatne zárobkovo činné osoby (SZČO) sa posudzuje vždy k 1. 7. (resp. 1. 10., ak mala fyzická osoba predĺženú lehotu na podanie daňového priznania), k 1. júlu 2022 (alebo k 1. októbru 2022) sa budú posudzovať tieto príjmy podľa podaného daňového priznania fyzickej osoby za rok 2021, v roku 2023 sa bude posudzovať výška príjmov za rok 2022 atď. Povinnosť platiť poistné do Sociálnej poisťovne má za obdobie od 1. júla 2023 (resp. 1. októbra 2023) tá SZČO, ktorá dosiahla za rok 2022 príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti alebo výnos súvisiaci s podnikaním a s inou samostatnou zárobkovou činnosťou vyšší ako 7 266 € (12 x 605,5€). To znamená, že živnostníci (alebo iné SZČO), ktorých ročný príjem za rok 2022 bude vyšší ako 7 266 €, tak budú musieť platiť v roku 2023 povinné sociálne odvody (buď platiť v priebehu roka začnú, alebo v platení budú pokračovať).

Tabuľka č.5: Minimálne odvody na rok 2023

SP	33,15 % VZ	- min. 200,72 €
ZP	14 % VZ	- min. 84,77 €
VZ = čiastkový základ dane : 1,486 : 12		

Zdroj: www.socpoist.sk

Po prvé vychádzame z toho, že živnostník, ktorý uplatňuje paušálne výdavky, dosahovalo príjmy do 7 266 € v roku 2022, teda ešte nemusí platiť odvody do Sociálnej poisťovne v roku 2023. To je jedno, že aké vysoké príjmy dosahuje zo SZČ v roku 2023 z pohľadu odvodov na rok 2023, ale ak ročné príjmy živnostníka nebudú vyššie ako 7 824 € v roku 2023, tak ani v roku 2024 nebude musieť platiť povinné sociálne odvody. Vychádzame teda z príjmu 7 824 €. Z toho ak uplatňuje paušálne výdavky 60 %, jeho výdavky budú predstavovať sumu 4 694,40 € a čiastkový základ dane (neznížené o odvody) 7 824 € – 4 694,40€ = 3 129,60 €. Vymeriavací základ vypočítame podľa nasledujúceho vzorca:

$$VZ = \text{čiastkový základ dane: } 1,486:12$$

Minimálny mesačný vymeriavací základ na rok 2023 je 605,50 €. Ak vypočítame vymeriavací základ podľa vzorca, tak dostaneme sumu 175,50 €, ale nemôžeme počítať s touto sumou. Podľa výpočtov (ak neberieme do úvahy min. VZ) odvody do SP by vychádzali na sumu 58,18 €, ale vychádzali sme z toho, že SZČO neplatí odvody do SP, lebo v roku 2022 nemal vyšší príjem ako uvedená hranica 7 266 €. Avšak do ZP musí platiť preddavky, podľa výpočtu by mal platiť 24,57 €, ale je povinná platiť minimálnu sumu, teda 84,77 €. Ak čiastkový základ dane znížime ešte o poistné, teda o $1 \times 79,31 \text{ €}$ (v januári platí ešte za mesiac december 2022) + $11 \times 84,77 \text{ €}$ a berieme do úvahy aj nezdaniteľnú časť na daňovníka, tak v tomto prípade daňová povinnosť sa vychádza na nulu. Daňovo-odvodové zaťaženie práce vychádza v tomto prípade na 13 %.

Prípád č.1.:

príjmy (2023)	7 824 €
výdavky (paušál, 2023)	4 694,40 €
čiastkový základ dane (2023)	3 129,60 €
čiastkový základ dane (2022)	7 266 € - 60 % z 7 266 € = 2 906,40 €
VZ	2 906,40 €: 1,486 : 12 = 162,99 (ale min. 605,50)
SP	0 €
ZP	$1 \times 79,31 \text{ €} + 11 \times 84,77 \text{ €} = 1 011,78 \text{ €}$
daň	$3 129,60 \text{ €} - 1 \times 79,31 \text{ €} - 11 \times 84,77 \text{ €} = 2 117,82 \text{ €}$ $2 117,82 \text{ €} - \text{NČZDD } 4922,82 \text{ €} = \mathbf{0 \text{ €}}$
daňovo-odvodové zaťaženie	$1 011,78 \text{ €} : 7 824 \text{ €} = \mathbf{13 \%}$

Ako sme si už písali, hranica príjmu na platenie povinného poistného do Sociálnej poisťovne predstavuje sumu 7 266 € za rok 2022, ak živnostník dosahuje príjem v roku 2022 nad túto hranicu, musí platiť minimálne odvody do SP. V druhom prípade teda vychádzame zo sumy celkového príjmu 7 267 € z roku 2022. V tomto prípade živnostník už musí platiť povinné sociálne odvody do Sociálnej poisťovne od júla 2023 v sume $5 \times 200,72 \text{ €} = 1 003,60 \text{ €}$ za rok 2023. Podobne ako pri príjmu 7 266 €, aj teraz musí platiť povinné preddavky do zdravotnej

poisťovne. Najprv vychádzame z príjmu za rok 2023, kedy už nemusí platiť odvody od júla 2024, teda príjmy za rok 2023 nepresahujú hranicu 7 824 €.

Daňová povinnosť ani v tomto prípade nevzniká daňovníkovi. Treba si dávať pozor na riadok „VZ“. Podľa vzorca na výpočet povinného sociálneho poistenia živnostník by mal platiť odvody vo výške 54,04 €, ale povinne musí platiť 200,72 €, teda o 146,68 € viac, kvôli existenciám minimálnych odvodov, teda ak živnostník si zvýši svoje príjmy o 1 €, tak daňovo odvodové zaťaženie práce sa zvýši o 14 percentuálnych bodov.

Prípad č.2.:

príjmy (2023)	7 824 €
výdavky (paušál, 2023)	4 694,40 €
čiastkový základ dane (2023)	3 129,60 €
čiastkový základ dane (2022)	7 267 € - 60 % z 7 267 € = 2 906,80 €
VZ	2 906,80 €: 1,486 : 12 = 163,01 (ale min. 605,50)
SP	5 x 200,72 € = 1 003,60 €
ZP	1 x 79,31 € + 11 x 84,77 € = 1 011,78 €
daň	3 129,60 € – 2 015,38 € - NČZDD 4922,82 € = 0 €
daňovo-odvodové zaťaženie	2 015,38 € : 7 824 € = 26 %

V prípade č.3. vychádzame z toho, že daňovník v roku 2022 dosahoval príjmy nad 7 266€, teda už musí platiť odvody do SP, ale dosahuje vyššie príjmy ako v prípade č. 2. (teda vyššie príjmy ako 7 824 €). Všimli sme si, že čím vyšší príjem FO dosahuje v roku 2023, má tým nižšie daňovo odvodové zaťaženie.

Prípad č.3.:

príjmy (2023)	12 000 €
výdavky (paušál, 2023)	7 200 €
čiastkový základ dane (2023)	4 800 €
čiastkový základ dane (2022)	7 267 € - 60 % z 7 267 € = 2 906,80 €
VZ	2 906,80 €: 1,486 : 12 = 163,01 (ale min. 605,50)

SP	$5 \times 200,72 \text{ €} = 1\,003,60 \text{ €}$
ZP	$1 \times 79,31 \text{ €} + 11 \times 84,77 \text{ €} = 1\,011,78 \text{ €}$
daň	$4\,800 \text{ €} - 2\,015,38 \text{ €} - \text{NČZDD } 4\,922,82 \text{ €} = \mathbf{0 \text{ €}}$
daňovo-odvodové zaťaženie	$2\,015,38 \text{ €} : 12\,000 \text{ €} = \mathbf{17 \%}$

V štvrtom prípade analyzujeme daňovo odvodové zaťaženie živnostníka, ktorý zarába ročne 15 648 € (priemernú mzdu). Ešte stále vychádzame z toho, že v roku 2022 mal príjmy nad 7 266 € a musí platiť sociálne odvody od 1. júla 2023.

Prípad č.4.:

príjmy (2023)	15 648 €
výdavky (paušál, 2023)	9 388,80 €
čiastkový základ dane (2023)	6 259,20 €
čiastkový základ dane (2022)	$7\,267 \text{ €} - 60 \% \text{ z } 7\,267 \text{ €} = 2\,906,80 \text{ €}$
VZ	$2\,906,80 \text{ €} : 1,486 : 12 = \mathbf{163,01 \text{ (ale min. 605,50)}}$
SP	$5 \times 200,72 \text{ €} = 1\,003,60 \text{ €}$
ZP	$1 \times 79,31 \text{ €} + 11 \times 84,77 \text{ €} = 1\,011,78 \text{ €}$
daň	$6\,259,20 \text{ €} - 2\,015,38 \text{ €} = 4\,243,82 \text{ €}$ $4\,243,82 \text{ €} - \text{NČZDD } 4\,922,82 \text{ €} = \mathbf{0 \text{ €}}$
daňovo-odvodové zaťaženie	$2\,015,38 \text{ €} : 15\,648 \text{ €} = \mathbf{13 \%}$

V piatom prípade sme si chceli nájsť také celkové ročné príjmy za rok 2023, keď daňová povinnosť živnostníka už nevychádza na nulu. Išli sme odzadu, teda vedeli sme, že čiastkový základ dane musí predstavovať súčet nezdaniteľnej časti základu dane a odvodov (sociálne odvody len od 1. júla), teda na rok 2023 sumu $4\,922,82 \text{ €} + 2\,015,38 = 6\,938,20 \text{ €}$. V tomto prípade živnostník musí dosahovať celkové ročné príjmy 17 345,95 €.

Prípád č.5.:

príjmy	17 345,95 €
výdavky (paušál)	10 407,57 €
čiastkový základ dane	6 938,38 €
čiastkový základ dane (2022)	7 267 € - 60 % z 7 267 € = 2 906,80 €
VZ	2 906,80 €: 1,486 : 12 = 163,01 (ale min. 605,50)
SP	5 x 200,72 € = 1 003,60 €
ZP	1 x 79,31 € + 11 x 84,77 € = 1 011,78 €
daň	6 938,38 € – 2 015,38 € = 4 923 € 4 923€ - NČZDD 4922,82 € = 0,18 € 0,18 € x 15 % = 0,03 €
daňovo-odvodové zaťaženie	2 015, 41 € : 17 345,95€ = 12 %

V ďalšom, šiestom výpočte sledujeme stav, ak daň na úhradu presahuje sumu 5 €.

Prípád č.6.:

príjmy	17 429 €
výdavky (paušál)	10 457,40 €
čiastkový základ dane (2023)	6 971,60 €
čiastkový základ dane (2022)	7 267 € - 60 % z 7 267 € = 2 906,80 €
VZ	2 906,80 €: 1,486 : 12 = 163,01 (ale min. 605,50)
SP	5 x 200,72 € = 1 003,60 €
ZP	1 x 79,31 € + 11 x 84,77 € = 1 011,78 €
daň	6 971,60 € – 2 015,38 € = 4 956,22€ 4 956,22 € - NČZDD 4922,82 € = 33,40€ 33,40 € x 15 % = 5,01 €
daňovo-odvodové zaťaženie	2 020,39 € : 17 429 € = 12 %

Z uvedených výpočtov a údajov vyplýva, že daňovo odvodové zaťaženie živnostníka sa pohybuje okolo 12-30 %.

Tabuľka č.6.: Sumarizačná tabuľka

	príjmy v roku 2023 v eurách	poistné (ZP+SP) v roku 2023 v eurách	daň v eurách	daňovo odvodové zaťaženie v %
Prípad č.1.	7 824	1 011,78	0	13
Prípad č.2.	7 824	2 015,38	0	26
Prípad č.3.	12 000	2 015,38	0	17
Prípad č.4.	15 648	2 015,38	0	17
Prípad č.5.	17 345,95	2 015,38	0,03	12
Prípad č.6.	17 429	2 015,38	5,01	12

Zdroj: vlastné spracovanie

V siedmom prípade sme chceli nájsť také celkové ročné príjmy na rok 2022, do ktorých živnostník platí ešte minimálne odvody v roku 2023. Vychádzali sme z toho, že vymeriavací základ musí byť 605,50, teda čiastkový základ dane na rok 2022 je 10 797 €, a podľa toho celkové ročné príjmy vychádzajú na 26 992,50 €. Fyzická osoba, ktorá dosahuje príjmy zo SZČ v rozpätí od 7 267 € do 26 992,50 €, platí v roku 2023 minimálne odvody. Nad hranicu príjmu 26 992,50 € odvody do Sociálnej poisťovne budú rásť lineárne do maximálneho vymeriavacieho základu a preddavky do zdravotnej poisťovne budú rásť lineárne.

Prípad č.7.:

príjmy (v roku 2022)	26 992,50 €
výdavky (paušál, 2022)	16 195,50 €
čiastkový základ dane (2022)	10 797
VZ	$10\,797 : 1,486 : 12 = \mathbf{605,50}$ – min. VZ
SP	$605,50 \times 33,15 \% = \mathbf{200,72 \text{ €}}$
ZP	$605,50 \times 14 \% = \mathbf{84,77 \text{ €}}$

Od hranice príjmu 26 992,50 € aj odvody do Sociálnej poisťovne, aj preddavky do zdravotnej poisťovne budú rásť lineárne. Vychádzame v ďalšom výpočte z toho, ak živnostník sa zvýši o 1 € svoje príjmy, teda na 26 993,50 € z ročného hľadiska.

Prípad č.8.:

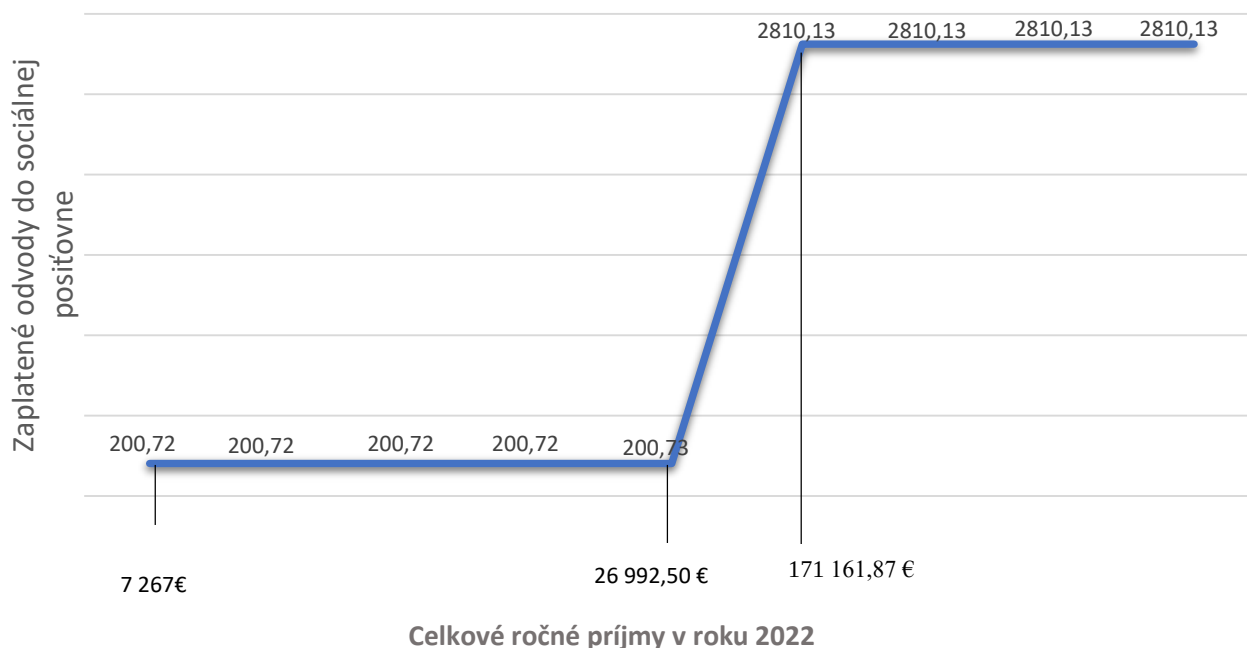
príjmy	26 993,50 €
výdavky (paušál)	16 196,10 €
čiastkový základ dane	10797,40 €
VZ	$10797,40 : 1,486 : 12 = 605,51$
SP	$605,51 \times 33,15 \% = \underline{200,73 \text{ €}}$
ZP	$605,51 \times 14 \% = \underline{84,77 \text{ €}}$

Na konci sme brali taký prípad, ak živnostník dosahuje také veľké príjmy, že odvody mu vychádzajú na maximum. Nad touto hranicou odvody do Sociálnej poisťovne nebudú rásť, ale na rok 2023 budú predstavovať sumu 2 810,13€. Preddavky na zdravotné poistenie aj nad touto hranicou budú rásť lineárne.

Prípad č.9.:

príjmy	171 161,87 €
výdavky (paušál)	<u>max 20 000€/ročne</u>
čiastkový základ dane	151 161,87 €
VZ	$151 161,87 \text{ €} : 1,486 : 12 = 8 477 \text{ €}$
SP	$8 477 \text{ €} \times 33,15 \% = 2 810,13 \text{ €}$
ZP	$8 477 \text{ €} \times 14 \% = 1 186,78 \text{ €}$

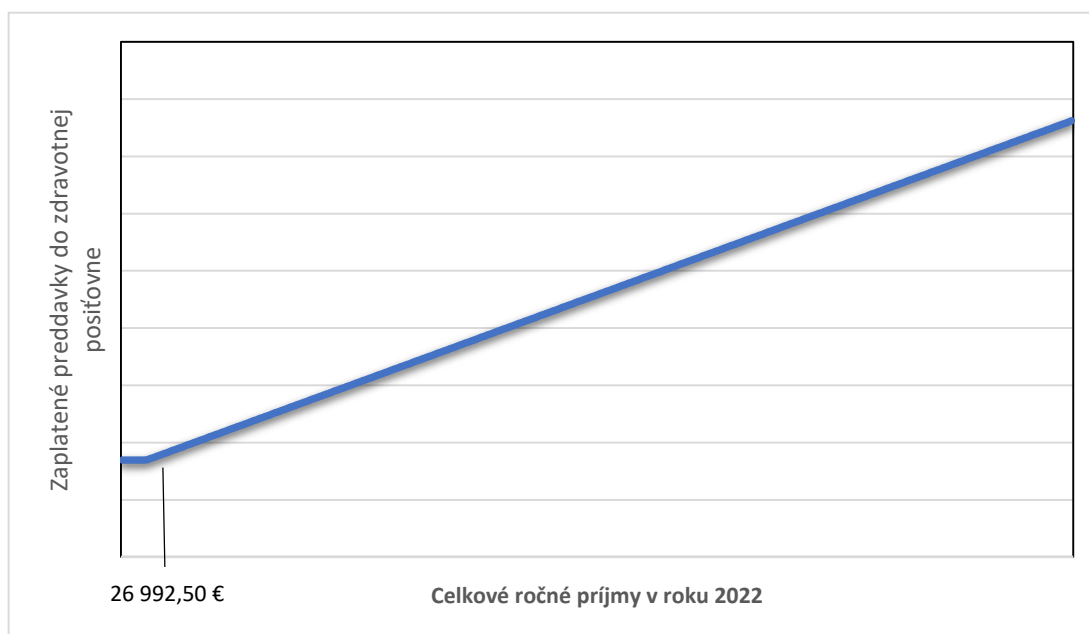
Graf.č.1.: Vzťah medzi príjmami a odvodmi do Sociálnej poisťovne

Zdroj:vlastné spracovanie

Na grafe č.1. môžeme sledovať uvedené prípady a výpočty. Ak živnostník dosahuje príjem za predchádzajúci rok (v našom prípade za rok 2022) do 7 266 €, nemusí platiť odvody do Sociálnej poisťovne v roku 2023, ale ak presahuje hranicu 7 266 € o jedno euro, tak už musí mesačne od júla 2023, resp. od októbra 2023 odvádzať do poisťovne minimálnu sumu odvodov, a to 200,72 € mesačne. Štandardná lehota na podanie daňového priznania sú 3 mesiace po skončení zdaňovacieho obdobia, ale daňovník si môže uplatniť právo na predĺženie lehoty podania daňového priznania. Ak SZČO oznámi správcovi dane predĺženie lehoty na podanie daňového priznania, tak ešte za mesiace júl, august, september neplatí odvody a poistné začne platiť od októbra. V roku 2023 môže na tom usporiť SZČO $3 \times 200,72 \text{ €} = 602,16 \text{ €}$. Od príjmu 7 267 € suma poistného rastie lineárne do príjmu 171 161,87 €. Ak SZČO dosahuje príjmy nad túto hranicu, tiež budú platiť maximálne odvody 2 810,13€ za rok 2023.

Graf č.2. Vzťah medzi príjmami a preddavkami do zdravotnej poisťovne

Zdroj: vlastné spracovanie

Na grafe č.2. môžeme sledovať, ako sa zmení výška preddavkov do príslušnej zdravotnej poisťovne v závislosti od príjmu. Vidíme, že ak živnostník dosahuje príjem, tak už musí platiť preddavky do zdravotnej poisťovne. Výšku minimálneho preddavku platia do príjmu 26 992,50 €, nad túto hranicu výška preddavkov rastie lineárne v závislosti od príjmu do nekonečna (hornou hranicou nie je ohraničená).

4.4. Daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca

Ako sme si už spomínali, daňovo-odvodové zaťaženie práce v podmienkach Slovenskej republiky je vysoké. Spôsobujú to hlavne vysoké odvody zamestnávateľa, ale aj zamestnanca. V tejto časti práce bližšie analyzujeme daňovo-odvodové zaťaženie zamestnanca, kto pracuje na plný úväzok a zarába mesačne minimálnu mzdu (na rok 2023 bola stanovená suma rovných 700 € v hrubom), potom zarába priemernú mzdu (1 304 €). Náš spomenutý daňovník nemá žiadne iné príjmy, uplatňuje NČZD na daňovníka mesačne, lebo má podpísané vyhlásenie a neuplatňuje žiadne iné daňové zvýhodnenia.

„Vymeriavací základ zamestnanca je daný ako zdaniteľný príjem zamestnanca zo závislej činnosti podľa § 5 ZDP.“²⁸ Možno konštatovať, že vymeriavací základ zamestnanca na zdravotné poistenie sa na 100 % zhoduje so zdaniteľným príjmom zamestnanca zo závislej činnosti. Minimálny vymeriavací základ pre zamestnanca v zákone o zdravotnom poistení neexistuje a nikdy nebol stanovený. Maximálny vymeriavací základ bol do konca roku 2016 stanovený ako 5-násobok priemernej mesačnej mzdy pri výpočte preddavkov na zdravotné poistenie a ako 60-násobok priemernej mesačnej mzdy v ročnom zúčtovaní poistného. Od 1.1.2017 však je maximálny vymeriavací základ v zákone o zdravotnom poistení v prípade zamestnanca zrušený. Preddavky na poistné a poistné v ročnom zúčtovaní sa vypočítavajú z vymeriavacieho základu zamestnanca bez obmedzenia zhora.”²⁹

„Vymeriavací základ zamestnanca na sociálne poistenie je daný ako zdaniteľný príjem zamestnanca zo závislej činnosti podľa § 5 ZDP, okrem príspevkov zamestnávateľa na doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré platí zamestnávateľ za zamestnanca. Maximálny mesačný vymeriavací základ je od roku 2017 stanovený ako 7-násobok priemernej mesačnej mzdy. Maximálny vymeriavací základ sa nevzťahuje na úrazové poistenie – zamestnávateľ platí úrazové poistenie vždy z celého vymeriavacieho základu bez ohraničenia.”³⁰

Daňový klin je ukazovateľ, ktorý vyjadruje percentuálny podiel z nákladov práce zamestnanca, ktoré si štát ponecháva vo forme daní a odvodov. Výpočet daňového klina sa počíta ako rozdiel medzi hrubým príjmom zamestnanca a jeho čistým príjmom po odpočítaní daní a odvodov. V progresívnych daňových systémoch sa daňový klin zvyšuje len miernym tempom s rastom príjmu.

Nasledujúce výpočty daňového klina sú platné pre rok 2023.

²⁸ Mihál, str. 45

²⁹ Mihál, str. 46.

³⁰ Mihál, str. 76.

Tabuľka č.7.: Daňový klin v SR

	minimálna mzda 700 EUR (2023)	priemerná mzda 1 304 EUR (2023)
odvody 13,4%	93,80	174,74
ČZD	606,20	1 129,26
NČZD	410,24	410,24
znížený ZD	195,96	719,02
sadzba dane	19 %	19 %
daň	37,23	136,61
čistá mzda	568,97	995,65
odv. z-ľ 35,2%	246,40	459
mzdové nákl.	946,40	1 763
dane + odv.	377,43	770,35
daňový klin SR	39,88 %	44 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Podľa výpočtu daňový klin zamestnanca, ktorý pracuje na minimálnu mzdu predstavuje 39,88%, a zamestnanca, ktorý zarába mesačne 1 304 € je 44%. Odvody zamestnávateľa, ale aj zamestnanca sú vypočítané percentuálne, to znamená, že zamestnanec čím vyšší príjem dosahuje, tým vyššie odvody platí zo svojho príjmu. Tu musíme brať do úvahy jeden z daňových zásad, a to je zásada solidarity. To je jedno, kto koľko platí do zdravotnej poisťovne, jednotlivci dostanú takú istú zdravotnú starostlivosť. Zaujímavá otázka je, do akej miery musia zákonodarcovia brať do úvahy princíp solidarity. Princíp solidarity sa zvyčajne považuje za jeden z kľúčových princípov spravodlivej spoločnosti a sociálneho štátu. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby tí, ktorí majú viac, prispievali k podpore tých, ktorí majú menej, a aby sa celková prosperita spoločnosti rozdeľovala spravodlivo. Z toho dôvodu majú zákonodarcovia zodpovednosť brať do úvahy princíp solidarity vo svojich rozhodnutiach a politických opatreniach. Samozrejme, ako sme si už v teoretickej časti tejto práce písali, to, že zamestnanec

má vyšší príjem a platí vyššie odvody má aj svoje výhody, dostane vyšší dôchodok, vyššie sociálne dávky, vyššie nemocenské pri práceneschopnosti.

Odvody zamestnávateľa predstavujú 35,2% z hrubého príjmu zamestnanca. Pri minimálnej mzde je to suma 246,40 €. V tomto prípade daňový klin je 39,88%. Pri priemernej mzde daňový klin je už 44 % ak FO pracuje ako zamestnanec, a 13 % ak pracuje ako živnostník (Prípad č.4., str. 45).

Dôležitou súčasťou tejto práce je porovnávanie situácie najprv z príjmovej stránky, koľko dostanem ako živnostník, keď budem robiť pre niekoho a koľko dostanem, keď budem voči nejakej firme vo vzťahu ako zamestnanec, na druhej strane aj porovnávanie ostatných benefitov. Musíme brať do úvahy, keď si živnostník platí sociálne odvody, tak neplatí si všetky typy poistenia do sociálnej poisťovne, tak ako zamestnanec, napríklad poistenie v nezamestnanosti. Živnostník teda ak príde o prácu, nárok na podporu v nezamestnanosti nemá, pretože si neplatil toto poistenie. Mzdové náklady zamestnávateľa predstavujú tzv. superhrubú mzdu, to je teda hrubá mzda plus odvody zamestnávateľa, ktoré platí za zamestnanca. Ak zamestnávateľ využije služby živnostníka, živnostník si celú superhrubú mzdu môže fakturovať tej firme. Zamestnávateľ má také isté mzdové náklady v oboch prípadoch, ale tá fyzická osoba dostane vyššiu sumu peňazí, ak pracuje na živnosť. Pre firmy je to aj preto výhodné, lebo nemusia vynaložiť ďalšie náklady na stravovanie tohto živnostníka, firma zníži administratívu, nemá oznamovaciu povinnosť do Sociálnej poisťovne, do zdravotnej poisťovne. Na druhej strane zamestnanec má nárok na dovolenku, má nárok na návštevu lekára, na sprievod člena rodiny, na stravné. V nasledujúcej tabuľke porovnáваме hrubú mzdu 2 000 €. Ešte raz zdôrazňujeme, že nestačí si porovnávať len príjmy, musíme brať do úvahy fakt, že ak živnostník platí len minimálne odvody, aké nevýhody bude mať z pohľadu dôchodku, práceneschopnosti atď. (viď teória časť – Výhody a nevýhody živnostníka).

Zamestnávatelia sú povinní mesačne platiť odvody za svojich zamestnancov, spolu vo výške 35,2% z jeho vymeriavacieho základu, v tomto prípade vymeriavací základ je hrubá mzda zamestnanca.

Tabuľka č. 8: Výpočet poistného zamestnávateľa pri príjmu 2000 €

poistenie z.-I'	sadzba poistého	pri hrubej mzde 2 000 €
nemocenské	1,4 %	28 €
starobné dôchodk.	14 %	280 €
invalidné dôchodk.	3 %	60 €
poist. v nezamestn.	1 %	20 €
garančné p.	0,25 %	5 €
úrazové p.	0,80 %	16 €
rezervný fond	4,75 %	95 €
soc. poist. spolu	25,20 %	504 €
zdravotné poist.	10 %	200 €

Zdroj: www.socpoist.sk

Tabuľka č. 9: Výpočet poistného zamestnanca pri príjmu 2000 €

poistenie z.-c	sadzba poistého	pri hrubej mzde 2 000 €
nemocenské	1,4 %	28 €
starobné dôchodk.	4 %	80 €
invalidné dôchodk.	3 %	60 €
poist. v nezamestn.	1 %	20 €
soc. poist. spolu	9,4 %	188 €
zdravotné poist.	4 %	80 €

Zdroj: www.socpoist.sk

Pri hrubej mzde 2 000 € zamestnávateľ platí do Sociálnej poisťovne po zamestnancovi 504 €, do príslušnej zdravotnej poisťovne 200 €, takto sa zvýšia mzdové náklady o 704 €. Zamestnanec ešte platí do Sociálnej poisťovne 188 € a do zdravotnej poisťovne 80 €. Ak rátame poistné spolu, tak dostaneme sumu 972 €, čo predstavuje 35,95 % z príjmu. Ešte do toho sme nerátali daň. Čiastkový základ dane zamestnanca je v sume 1 732 €, má podpísané vyhlásenie, teda môže sa mesačne uplatňovať nezdaniteľnú časť na daňovníka a takto dostaneme daň 250,02 €. Táto suma predstavuje 9,25 % z príjmu.

4.5. Kombinácia príjmov

4.5.1. Kombinácia viacerých činností zamestnanca

Odvody zamestnanca vypočítame takisto, ak zamestnanec má viacero zamestnaní, teda z hrubej mzdy vypočítame 13,4 % poistné v oboch zamestnaní. Zmena je len v tom, že zamestnanec len u jedného zamestnávateľa môže uplatniť nezdaniťnú časť základu dane na daňovníka. Sadzba dane je 19 %, takto dostaneme čistú mzdu u prvého zamestnávateľa 2 522,06 € a u druhého 1 402,92 €. Daňový klin v tomto prípade vychádza na 64 %. Tabuľku vidíte na nasledujúcej stránke.

Tabuľka č. 10: Výpočet daňovo odvodového zaťaženia pri kombinácii viacerých činností zamestnanca

	1. zamestnanie 3 500 EUR (2023)	2. zamestnanie 2 000 EUR (2023)
odvody 13,4%	469	268
ČZD	3 031	1 732
NČZD	410,24	0
znížený ZD	2 620,76	
sadzba dane	19 %	19 %
daň	497,94	329,08
čistá mzda	2 522,06	1 402,92
odv. z-ľ 35,2%	1 232	704
mzdové nákl.	4 732	2 704
dane + odv.	2 198,94	1 301,08
daňový klin SR	64 %	

Zdroj: vlastné spracovanie

4.5.2. Kombinácia príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti

Kombinácia príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti je bežná medzi ľuďmi, ktorí si chcú zvýšiť svoje príjmy alebo sa venovať viacerým oblastiam. Takáto kombinácia príjmov je zákonne povolená a existujú pravidlá, ktoré sa vzťahujú na zdanenie týchto príjmov. Pri kombinácii príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti, sa fyzické osoby musia platiť aj dane aj odvody z oboch príjmov. Príjmy zo závislej činnosti sa zvyčajne zdaňujú prostredníctvom zamestnávateľa, ktorý za zamestnanca plní povinnosti súvisiace s odvodmi a zdaňovaním. Príjmy zo živnosti sú zdanené samostatného platenia daní a odvodov priamo zo strany živnostníka. Je dôležité mať na pamäti, že kombinácia príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti môže mať vplyv aj na sociálne poistenie a dôchodkové zabezpečenie.

Pri kombinácii zamestnania a SZČ postupujeme podľa pravidiel, ktoré sú určené zvlášť pre zamestnanca a zvlášť pre živnostníka. Zamestnávateľia platia poistné z celého vymeriavacieho základu zamestnanca, aj zamestnanec platí zo svojho vymeriavacieho základu poistné. „Ak váš príjem v súčte (čiže zamestnanie + SZČ) prekročil maximálny mesačný vymeriavací základ, platíte poistné prednostne z vymeriavacieho základu zamestnanca, v úhrne nie viac ako z maximálneho vymeriavacieho základu.“³¹

Tabuľka č.11.: Daňový klin pri kombinácii príjmov zo závislej činnosti a zo živnosti v SR

	1. zamestnanec 1 500 EUR (2023)	2. SZČO 1 300 EUR (2023)
odvody 13,4%	201	ZP + SP spolu 285,49
ČZD	1 299	
NČZD	410,24	
znížený ZD	888,76	
sadzba dane	19 %	15 %
daň	168,86	35,18
čistá mzda	1 130,14	-
odv. z-ľ 35,2%	528	-

³¹ <https://www.socpoist.sk/kto-som/zamestnanec/zaplatenie-poistneho-ak-som-sucasne-szco>

mzdové nákl.	2 028	-
dane + odv.	897,86	320,67
daňový klin SR	43,51 %	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Riešenie na túto problematiku je ťažké naformulovať, ale náš názor je taký, že zamestnávateľia musia byť motivovaní zamestnať zamestnanca na takú zmluvu, na ktorú v skutočnosti pracujú a tento cieľ môžeme dosahovať vtedy, ak znížime odvody zamestnávateľa. V záverečnej práci môžeme konštatovať, že existujú určité nedostatky v daňovom systéme, ktoré môžu negatívne ovplyvniť hospodársky rast a motiváciu ľudí pracovať a podnikat'. Medzi tieto nedostatky patria napríklad vysoké odvody zamestnávateľa a rozdielne zdanenie rôznych druhov príjmov, ktoré vedú k neefektívnemu využívaniu pracovnej sily a podnikateľského potenciálu. V snahe zlepšiť daňový systém a zvýšiť jeho efektivitu by bolo vhodné zvážiť opatrenia, ktoré by znižovali odvodové zaťaženie fyzických osôb a zároveň by zabezpečil dostatočné príjmy pre štát. Medzi takéto opatrenia môžu patriť napríklad zjednodušenie a znižovanie daňových sadzieb, ale aj boj proti daňovým únikom a vyhýbaniu sa platbe daní a odvodov. V konečnom dôsledku by mal byť daňový systém spravodlivý a motivovať ľudí pracovať, ale zároveň by mal byť dostatočne flexibilný a prispôsobivý na zmeny hospodárskej politiky štátu. Je dôležité, aby politické rozhodnutia v oblasti daňového systému boli založené na kritickom hodnotení, v záujme občanov a podnikateľov, a aby v konečnom dôsledku prispeli k udržateľnému hospodárskemu rastu a prosperite krajiny.

Diskusia

Neexistuje jednoduchá odpoveď na otázku, kedy sa oplatí byť viac zamestnancom, má to viacero výhod aj na príjmovej stránke, aj na stránke zamestnaneckých benefitov, ale aj na sociálnej stránke, a záleží aj na tom, ako je človek nastavený a aký má k tomu prístup. Živnosť samozrejme nie je pre každého, má to legislatívne obmedzenie a môže byť aj v určitých formách protizákonné.

Videli sme, že odvody v značnej miere ovplyvňujú daňovo odvodové zaťaženie zamestnanca. Sulík tvrdí, že motivácia jednotlivcov hľadať si prácu a zvyšovať svoje príjmy je najviac ovplyvnená marginálnym zaťažením. Ak je marginálne zaťaženie vysoké, jednotlivci nemajú motiváciu zvyšovať svoj príjem alebo hľadať si prácu. Pozreli sme sa, aké je zaťaženie dohodára, zamestnanca, živnostníka. Daňovo odvodové zaťaženie sa v obrovskej miere môže zmeniť, ak fyzická osoba zvýši, alebo zníži svoj príjem o jedno euro. Podľa Igora Matoviča, ak mzda akéhokoľvek zamestnanca (dohodár, čiastočný úväzok, plný úväzok) by bola vypočítaná podľa nasledujúceho vzorca, tak na jednej strane zjednodušili by sme systém, a zvýšili by sme si efektívnosť zdaňovania. Vzorec je nasledujúci: zrušíme odvody zamestnanca (dnes 13,4 % z hrubej mzdy), ale aj odvody zamestnávateľa (35,2%) a z hrubej mzdy zamestnávateľ zaplatí 39 %-né odvody a zamestnanec z hrubej mzdy 19 %-nú daň. Navrhoval aj zamestnanecký bonus, podľa toho by boli zamestnanci do 357 € bez daní a odvodov. Ak podľa toho vypočítame daňový klin dohodára, tak postupujeme nasledovne:

Tabuľka č.12.: Daňový klin v SR podľa návrhu Igora Matoviča

	mzda 100 EUR (2023)
odvody z-c. 0 %	0
ČZD	100
zamestnanecký bonus	100
znížený ZD	0
sadzba dane	19 %
daň	0
čistá mzda	100
odv. z-ľ 39%	39

mzdové nákl.	139
dane + odv.	39
daňový klin SR	28 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Daňový klin sa znížilo, ale musíme brať do úvahy aj ďalšiu problematiku, lebo toto celé by motivoval ľudí, aby boli zamestnaní na dohodu (ako sme si už písali), na „čierne“. Chybu vidíme aj v tom, že je tu možnosť vyplatiť si mzdu aj v hotovosti. Ak by sme si zaviedli, že mzda musí byť vyplatená na účet, tak zamestnávateľa tiež našli diery v systéme, ako by mohli to zneužívať, lebo čo chcú priznať, tak pošlú na účet a čo nechcú priznať tak vyplatia v hotovosti aj naďalej. Toto by mohlo fungovať len vtedy, ak by neexistovali hotovostné peniaze, čo v súčasnej dobe je neuveriteľné. Zrušenie hotovosti a používanie len elektronických peniaží by bola najsilnejšia kontrola spoločnosti a obmedzenie slobody.

Na druhej strane, ak by sme si vychádzali z toho, že fyzické osoby dostávajú zdravotné a sociálne poistenie podľa toho, koľko si platia z príjmu, tak narazili by sme sa do daňovej solidarity. Niektorí ľudia by nemuseli mať dostatok finančných prostriedkov na to, aby si mohli dovoliť platiť dostatočné množstvo poistného, čo by ich mohlo znevýhodniť pri získavaní kvalitnej zdravotnej starostlivosti.

Ak by odvody boli 15 % aj pre zamestnávateľa, ale aj pre zamestnanca, tak daňovo odvodové zaťaženie práce by vyzeralo takto:

Tabuľka č.13.: Porovnávanie daňovo odvodového zaťaženie práce po znížení odvodov

NÁVRH	mzda 1 304 EUR (2023)	TERAZ	priemerná mzda 1 304 EUR (2023)
odvody z-c. 15 %	195,60	odvody z-c.13,4%	174,74
ČZD	1 108,40	ČZD	1 129,26
NČZD	410,24	NČZD	410,24
čiastkový ZD	698,16	znížený ZD	719,02
sadzba dane	19 %	sadzba dane	19 %
daň	132,65	daň	136,61
čistá mzda	975,75	čistá mzda	995,65
odv. z-l' 15 %	195,60	odv. z-l' 35,2%	459
mzdové nákl.	1 499,60	mzdové nákl.	1 763

dane + odv.	523,85	dane + odv.	770,35
daňový klin SR	35 %	daňový klin SR	44 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Znižovanie odvodov zamestnávateľa môže mať negatívne dôsledky pre finančné zdroje potrebné na poskytovanie verejných služieb. Znižovanie odvodov môže podporiť tvorbu nových pracovných miest tým, že zamestnávateľia majú menej nákladov na mzdy. Znižovanie odvodov môže podporiť podnikanie tým, že znižuje náklady na pracovnú silu. To môže pomôcť malým a stredným podnikom, ktoré majú obmedzené finančné prostriedky. Nižšie odvody môžu pomôcť firmám v konkurenčnom prostredí tým, že zlepšujú ich konkurencieschopnosť v porovnaní s firmami v krajinách s vyššími odvodmi. Znižovanie odvodov môže zvýšiť kúpnu silu zamestnancov, keďže im zostane viac peňazí na spotrebu. Naopak, znížovanie odvodov môže znamenať, že štát získa menej príjmov. To môže mať negatívny vplyv na financovanie verejných služieb a sociálneho zabezpečenia. Ak štát znižuje odvody bez zohľadnenia celkového rozpočtu, môže sa ocitnúť v situácii s nevyváženým rozpočtom. Znižovanie odvodov môže mať negatívny vplyv na financovanie sociálnych služieb a zabezpečenia, ako sú napríklad dôchodky, zdravotné a sociálne poistenie.

Pre zvýšenie motiváciu uprednostňovať prácu na dohodu a živnosť pred zamestnaneckým pomerom môžu byť zodpovedné rozdielne zdanenie práce. Táto problematika je jednou z najviac diskutovaných tém v oblasti zdanenia na Slovensku. Kľúčovým princípom je tu neutralita zdanenia práce, ktorá sa snaží o rovnaké zdanenie rôznych druhov príjmu.³²

Daňová spravodlivosť sa týka myšlienok, politík a presadzovania, ktoré sa snažia dosiahnuť rovnosť a sociálnu spravodlivosť prostredníctvom daní. Predstaviteľ klasickej ekonómie, Adam Smith vo svojom najslávnejšom diele Bohatstvo národov už diskutoval o miere zdanenia, daňového zaťaženia. Zdôraznil dôležitosť progresívneho zdanenia. David Ricardo ostro kritizoval teoretické úvahy zdanenia podľa Adama Smitha. Podľa Ricarda spravodlivosť zdanenia súvisí s tým, že daňovo odvodové zaťaženie práce musí byť čo najnižší z pohľadu zamestnanca, aj zamestnávateľa a daňové príjmy musia byť čo najvyššie z pohľadu štátu. Karl Marx považoval kapitalistickú daňovú teóriu za nespravodlivú z dôvodu, lebo podľa Marxa štát nemal daňovo zaťažiť robotnícku triedu. V súčasnosti efektívny a spravodlivý daňový systém je veľmi ťažké navrhnúť. Vo všeobecnosti daňový systém musí byť efektívny, jednoduchý, flexibilný, politicko zodpovedný a spravodlivý.

³² https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20412/95/2012_09Spravodlive_zdanie_prace_2012.pdf

Tieto pojmy sú vymedzené relatívne, niečo iné znamená pre Adama Smitha spravodlivosť, niečo iné znamená pre Karla Marxa. Dôvody na zavedenie niektorých kritérií pre rôzne daňové úľavy sú veľmi často zmysluplné a opodstatnené a vzniká začarovaný kruh. V dôsledku mnohých stimulov a daňových úľav daňové sadzby sa stanú vyššími. Vyššie sadzby daní a odvodov môžu zvyšovať dopyt po vyhýbaní sa plateniu daní a odvodov, čo znamená nižšie príjmy pre štátny rozpočet, ako aj do rozpočtu Sociálnej poisťovne a príslušnej zdravotnej poisťovne. Tento efekt môže byť ešte zosilnený, ak sú dané odvody a dane vnímané ako nespravodlivé, a teda ľudia sa cítia obohraní. Preto je dôležité, aby sa zvyšovanie, alebo znižovanie daní a odvodov uskutočňovalo s mierou a s ohľadom na spravodlivosť a konkurencieschopnosť.

Zoznam použitej literatúry

SCHULTZOVÁ, Anna. 2018. *Daňovníctvo-daňová teória a politika*. Bratislava: WOLTERS KLUWER, 2018, 360 str. ISBN: 9788075981073

MIHÁL, Jozef. 2022. *Daňové a odvodové typy VIII*. Bratislava: RELIA, 2022, 274.str., ISBN:9788099950079

MIHÁL, Jozef. – MOTYČKOVÁ, Jana. 2017. *Odvody*. Bratislava: KO&KA, 2017, 229 str., ISBN:9788097230623

ZUBALOVÁ, Alena. 2012. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. Bratislava: WOLTERS KLUWER, 2012, 200 str. ISBN: 9788080784874

LISY, Ján a kolektív. 2011. *Ekonomia*. Bratislava: Iura Editin, spol. s r.o., 2011, 624 str. ISBN: 9788080784065

HUŇADY, Ján. 2020. *Daňový systém*. Bratislava: BELIANUM, 2020, 198 str., ISBN: 9788055717258

BURÁK, Emil. 2016. *Daňovníctvo*. Trenčín: INŠTITÚT APLIKOVANÉHO MANAŽMENTU TRENČÍN, 2016, 201 str., ISBN: 9788089600267

KUŠNÍROVÁ, Jana - VÁLEK, Juraj. 2021. *Daňovníctvo. Zbierka riešených a neriešených príkladov*. Bratislava: WOLTERS KLUWER, 2021., 188 str., ISBN: 9788057104032

REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, Katarína – JANOŠKOVÁ, Patrícia. 2022. *Daňovníctvo*. Bratislava: EDIS, 2022, 122 str., ISBN: 9788055419107

BABČÁK, Vladimír. 2022. *Dane a daňové právo na Slovensku*. Bratislava: EPOS, 2022, 832 str., ISBN: 9788056203392

BAŠTINCOVÁ, Anna. 2016. *Účtovníctvo a dane fyzických osôb*. Bratislava: WOLTERS KLUWER, 2016, 228 str., ISBN: 9788981685347

Zákon č. 595/2003 Z. z. Zákon o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 455/1991 Zb. Zákon o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Zákon č. 580/2004 Z. z. Zákon o zdravotnom poistení v znení neskorších predpisov

Zákon č. 461/2003 Z. z. Zákon o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Daňový sprievodca 2023 s komentárom

Daňový sprievodca 2022 s komentárom

Daňový sprievodca 2019 s komentárom

Daňový sprievodca 2018 s komentárom

Daňový sprievodca 2017 s komentárom

Finančná správa. Nezdaniťná časť základu dane na daňovníka v roku 2022. [online]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/355898-Nezdaniťná-časť-základu-dane-na-daňovníka-v-roku-2022>

Finančná správa. Nezdaniťná časť základu dane na daňovníka v roku 2023. [online]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/312454-Nezdaniťná-časť-základu-dane-na-daňovníka-v-roku-2023>

Finančná správa. Nezdaniťná časť základu dane na manželku (manžela) za rok 2022. [online]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/062290-Nezdaniťná-časť-základu-dane-na-manželku-manžela-za-rok-2022>

Finančná správa. Nezdaniťná časť základu dane na manželku (manžela) za rok 2023. [online]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/424715-Nezdaniťná-časť-základu-dane-na-manželku-manžela-za-rok-2023>

Finančná správa. Zníženie základu dane o príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie (III.pilier). [online]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/609555-Zníženie-základu-dane-o-príspevky-na-doplnkové-dôchodkové-sporenie-III-pilier>

Finančná správa. Nárok na daňový bonus v roku 2021. [online]. Dostupné na internete: <http://podpora..financnasprava.sk/280045-Nárok-na-daňový-bonus-v-roku-2021/>

Finančná správa. Nárok na uplatnenie daňového bonusu na zaplatené úroky. [online]. Dostupné na internete: <http://podpora..financnasprava.sk/797363-Podmienky-na-uplatnenie-danoveho-bonusu-na-zaplatene-uroky/>

Norbert Seneši. Efektívna sadzba dane z príjmov. [online]. [cit. 2014-09-15]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/efektivna-sadzba-dane-z-prijmov>

MPSVaR. Zamestnanec. [online]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavateľa/zakonník-prace/zamestnanec/>

Pravda. Aké sú výhody a nevýhody pracovných úväzkov? [online]. [cit. 2018-09-18]. Dostupné na internete: <https://uzitocna.pravda.sk/praca-a-kariera/clanok/484457-ake-su-vyhody-a-nevyhody-pracovnych-uvazkov/>

Ing. Dagmar Piršelová. Zamestnanecké „benefity“ z daňového hľadiska. [online]. [cit. 2015-12-14]. Dostupné na internete: <https://www.mzdovecentrum.sk/aktuality/zamestnanecke-benefity-z-danoveho-hladiska-5.htm>

Očami biznisu. Všetko o živnosti – 20 otázok a odpovedí. . [online]. [cit. 2021-06-23]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/zivnost/vsetko-o-zivnosti>

Barbora Ivorová. Výpočet čistej mzdy zamestnanca v roku 2022. [online]. [cit. 2021-09-23]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/vypocet-cistej-mzdy-zamestnanca-2022>

Simona Taldová. Paušálne alebo skutočné výdavky živnostníka – čo sa viac oplatí? [online]. [cit. 2020-03-07]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/pausalne-skutocne-vydavky-zivnostnika>

Peter Furmaník. Živnosť popri zamestnaní: aké sú rozdiely či výhody? [online]. [cit. 2023-02-13]. Dostupné na internete: <https://www.superfaktura.sk/blog/zivnost-popri-zamestnani-ake-su-rozdiely-ci-vyhody/>

Národné podnikateľské centrum. Živnosť popri zamestnaní. [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné na internete: <https://www.npc.sk/sk/aktuality/zivnost-popri-zamestnani/>

Dominika Pukalovič. Kto je mikrodaňovník a aké bude mať výhody od roku 2021? [online]. [cit. 2020-12-17]. Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/mikrodanovnik-vyhody-2021>

Jozef Mihál. Minimálne poistné a minimálne preddavky zamestnanca na zdravotné poistenie. [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné na internete: <https://relia.sk/Article.aspx?ID=914>

MF SR. Daňové zaťaženie práce na Slovensku je stále vysoké. [online]. Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/danove-zatazenie-prace-slovensku-je-stale-vysoke.html?forceBrowserDetector=blind>